

2025/2

ORVOSI KÖNYVTÁRAK MEDICAL LIBRARIES

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének hivatalos lapja
Official Journal of the Hungarian Medical Library Association
2025. június, 22. (65.) évfolyam, 2. szám

Az Orvosi Könyvtárak rovatainak tartalmi ismertetése | *Description of the Sections*

BESZÁMOLÓ | REPORT

Tudósítások szakmai eseményekről

ELMONDOM HÁT MINDENKINEK | SO I'LL TELL EVERYONE

Privát gondolatok hivatásunkról, világunkról

ELŐDEINK | PREDECESSORS

Visszatekintés már nem dolgozó, vagy már nem élő könyvtárosaink életútjára

ÉRDEKESSÉG | CURIOSITY

Könyvtárakkal, könyvtárosokkal, tudósokkal, tudományterületekkel kapcsolatos, egyedi nézőpontból összeállított írások

EREDETI KÖZLEMÉNY | ORIGINAL ARTICLE

Új, korábban máshol nem publikált tudományos eredmények bemutatása

ESEMÉNYEK | EVENTS

Tudósítások a MOKSZ által szervezett, vagy MOKSZ tagok részvételével lezajlott rendezvényekről

ÉVFORDULÓ | ANNIVERSARY

Neves egyéniségek, rangos események jubileumai az orvosi könyvtárak, az egészségügy, az orvostudomány területéről

HÍREK | NEWS

Rövid tudósítások a könyvtárüggyel, egészségüggyel, kórházüggyel kapcsolatos újdonságokról

HONLAP | WEBSITE

A MOKSZ honlapjának fejlesztéséről, újdonságairól szóló információk

INNEN-ONNAN | BRIEF COMMUNICATION

Beszámoló orvosi könyvtárakat, egészségügyet, orvostudományt érintő projektekről, eseményekről

KÉPZÉS, TOVÁBBKÉPZÉS | EDUCATION, TRAINING

Információk, tudósítások a MOKSZ által szervezett képzésekről, továbbképzésekről

KIÁLLÍTÁS | EXHIBITION

Beszámoló a MOKSZ tagjai által rendezett, vagy egészségüggyel, könyvtárral kapcsolatos kiállításokról

KÖNYVISMERTETÉS | BOOK REVIEW

Orvoslással, egészségüggyel kapcsolatos frissen megjelent, vagy ritkaságnak számító könyvek bemutatása

KÖZTÜNK ÉLNEK | LIVING AMONG US

Tudósítások környezetünkben élő népszerű, vagy kevésbé ismert, de az orvosi, egészségügyi, könyvtári szakterületen egyedi tevékenységet végző személyekről

LÉLEKHÚR | SOUL STRING

Az egészségügy területén dolgozó, de valamely művészeti ágban is otthonosan mozgó munkatársak bemutatása

MOKSZ | HMLA

Cikkek a MOKSZ egészségét érintő általános kérdésekről

NEKROLÓG | NECROLOGY

Emlékezés közelmúltban elhunyt munkatársaink életútjára

NÉVJEGY | INTRODUCTION

Bemutakozási lehetőség a MOKSZ könyvtárak munkatársai számára

ORVOSLÁSTÖRTÉNET | HISTORY OF MEDICINE

Érdekeségek az orvoslás, az ápolás, az egészségtudomány történetéből

ÖSSZEFOGLALÓ KÖZLEMÉNY | BRAINSTORMING

Egy adott kutatás (kutatási irányzat) által elért eredmények összegzése

ÖTLETBÖRZE | BRAINSTORMING

Könyvtáraink fejlődését, napi munkáját segítő tapasztalatok megosztása

REFERÁTUM | REVIEW

Tartalmi ismertetés cikkekről, művekről, az eredeti szerző eredményeinek, érveinek bemutatásával

TUDOMÁNYMETRIA | SCIENTOMETRICS

Újdonságok a tudománymetria témaköréből

Benevolo Lectori Salutem!

Tombol a nyár. A prioritás most értelemszerűen sokkal inkább egy felfrissülést ígérő vízpart, vagy egy árnyas erdő, mintsem az olvasás. Azoknak azonban, akik mégis ezt igénylik, jó szívvel kínáljuk kiadványunk nyári számát. A benne található írások személyes és olvasmányélményeket elevenítenek fel, visszaidézik a második negyedév eseményeit, egyben új ismeretekkel gyarapítják Olvasóinkat.

Az MTA egész éven átívelő 200 éves jubileuma e számunkban egy újabb vonatkozásban kerül említésre, de természetesen beszámolunk a MOKSZ Országos Értekezletének eseményeiről is, továbbá felvillantunk a gyógyítás múltjából és jelenéből / jövőjéből egy-egy különleges, eddig talán kevesek által ismert epizódot. Idei első számunkban a Győrben élt Sebalda, a hős apáca története bontakozott ki egy akkor megjelent könyv apropóján, most egy másik tiszteletre méltó egyéniséget ismerhetünk meg, Wagner Viktória szociális testvér és zöldkeresztes védőnő emlékét felidézve.

A MOKSZ közösségét hosszú évek óta aggasztja kórházi könyvtáraink egyre érezhetőbb esendősége. A fenntartó intézmények összevonása, szakkönyvtáraik bezárása / szüneteltetése szomorú jövőt vizionál. Hogyan befolyásolja könyvtáraink létét az említett szerkezeti változás, veszélyezteti-e az AI térhódítása? Hogyan találjuk meg helyünket, szerepünket, jogosultságunkat ebben a nagyon is közeli új világban? Erről elmélkedik egyik – új szerzőként bemutatkozó – kollégánk, aki vitaindító szándékkal teszi fel kérdéseit. Ezekkel az üdítő – néhány veretes gondolattal megfűszerezett – nyári fuvallatokkal kívánok szerkesztőségünk nevében felhőtlen kikapcsolódást, kellemes időtöltést.

Gacsályi-Tölgyesi Ágnes
főszerkesztő

TARTALOM

ROVATOK TARTALMI ISMERTETÉSE	2
SZERKESZTŐI ELŐSZÓ	3
TARTALOM	4
HIREK	6
MOKSZ	
Találkozó az „EGY EGÉSZSÉG” szellemében országos értekezlet – 2025 GACSÁLYI-TÖLGYESI ÁGNES	9
ÖSSZEFOGLALÓ KÖZLEMÉNY	
MI alkalmazása egy orvosi/állatorvosi szakkönyvtárban – költségmentes ötletek WINKLER BEA	11
ÖSSZEFOGLALÓ KÖZLEMÉNY	
Gondolatok betegségről – egészségről – gyógyulásról – az emberről. a MORA® biorezonancia terápiáról bővebben egy orvos szemével 1. rész DR. MOCSONOKY ZSUZSA	18
INNEN-ONNAN	
Wagner Viktória szociális testvér és zöldkeresztes védőnő emlékezete POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA	24
ELMONDOM HÁT MINDENKINEK	
Merre tovább kórházi könyvtárak? – 2025 EÖTVÖS PÉTER MÁTYÁS	26
ORVOSLÁSTÖRTÉNET	
Fogászati egészség és szájhigiéné az ókorban MITYKÓ GYÖRGY	28
KÖNYVAJÁNLÓ	
Kétszáz éves a Magyar Tudományos Akadémia POGÁNY GYÖRGY	34
SZERZŐI ÚTMUTATÓ	37

CONTENTS

CONTENTS of the COLUMNS	2
EDITORIAL PREFACE	3
CONTENTS	4
NEWS	6
MOKSZ	
Meeting in the spirit of “ONE HEALTH”. annual meeting of HMLA – 2025	
ÁGNES GACSÁLYI-TÖLGYESI	9
REVIEW ARTICLE	
Using al in a medical/veterinary library – free of charge ideas	
BEA WINKLER	11
REVIEW ARTICLE	
Thoughts about illness–healt–healing–human. In more details about MORA® bioresonance therapy through a doctor’s eye. Part 1	
ZSUZSA MOCSONOKI DR.	18
BRIEF COMMUNICATION	
Memory of Viktória Wagner, social sister and green cross nurse	
GABRIELLA POGÁNYNÉ DR. RÓZSA (PhD)	24
BOOK REVIEW	
Where to go hospital libraries? – 2025	
PÉTER MÁTYÁS EÖTVÖS	26
HISTORY OF MEDICINE	
Dental health and oral hygiene in ancient times	
GYÖRGY MITYKÓ	28
BOOK REVIEW	
200th anniversary of the Hungarian Academy of Sciences	
GYÖRGY POGÁNY	34
AUTHOR GUIDELINES	37

MTA 200

Az idén 200 éves Magyar Tudományos Akadémia május 6-án tartotta 199., ünnepi közgyűlését, ahol 90%-os támogatással elfogadták Freund Tamás elnöki beszámolóját. Az ünnepi ülés mintegy nyitánya volt a bicentenáriumi rendezvénysorozatnak. Az elnöki beszámoló felsorolta a sikereket: a felújított MTA székházat, az Akadémia stabil pénzügyi helyzetét, az intézmény vezetése által indított, illetve finanszírozott tudományos programok működését, az Akadémia pályázatait, tudomány-népszerűsítő programjait, nemzetközi kapcsolatait és tudományos osztályainak helyzetét. Az elnök szerint „Tárgyilagosan szemlélve az Akadémia minden nehézség ellenére is stabil, jól működő intézmény, amely nem csupán hagyományaiból él, hanem azokat megőrizve képes a megújulásra is.”.

Az ülésen szó esett a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) több milliárd forintos, nagyszabású továbbfejlesztéséről, az MTMT 3.0-ról is, amelyet most kell útjára indítani, hogy a jövőben az egész magyar tudományosságot érintő korszerű információs rendszerként működhessen.

Freund Tamás szavait idézve „Nemcsak okunk, de szükségünk is van erre a pozitív üzenetet hordozó eseménysorozatra. Kiváló alkalom és egyben kötelességünk is, hogy az országot-világot emlékeztessük a Magyar Tudományos Akadémia történelmi hagyományaira és nem kevésbé jelentős mai küldetésére, de ritka lehetőség ez saját tagságunk számára is, hogy a tudomány iránti

elhivatottságban osztozva, ne valami ellen, hanem valami mellett kiállva tapasztaljuk meg a tudósközösség összetartozásának élményét”.

A kétszáz éves tudományos intézmény tisztújításra készül, ugyanis 2026-ban esedékes – a mostani ünnepi ülésen megválasztott 22 tagú jelölőbizottság, Bollobás Enikő jelölőbizottsági elnök vezetésével – az MTA tisztségviselőinek, azaz az Akadémia elnökének, főtitkárának és főtitkárhelyettesének, valamint három alelnökének ismételt választása.

forrás: <https://mta.hu/kozgyules199/kilencven-szazalekos-tamogatassal-fogadta-el-az-mta-kozgyulese-az-elnoki-beszamolot-freund-tamas-beszede-cikkunkben-olvashato-114386>

FELCSEREK ÉS DOKTOROK – MAGYARORSZÁG EGÉSZSÉGÜGYE A MONARCHIA KORÁBAN

A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság a történelem segédtudományai iránt különleges érdeklődéssel viseltető – elsősorban – történészeket és levéltárosokat tömöríti patinás szakmai szervezetbe. A Társaság gyakori tudományos „felolvasásai” mellett minden évben nagyobb konferenciát is rendez valamilyen kérdés, történelmi esemény vagy diszciplína körüljárására. Tavaly májusban az 1848/1849-es forradalom és szabadságharc különféle aspektusait dolgozták fel és prezentálták a meghívott előadók a Magyar Nemzeti Múzeum míves olvasótermében. Idén

május 12-én az MNM Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Adattár – az orvosi könyvtárosok számára jól ismert – könyvtára, olvasó- és kutatóterme biztosított helyszínt a tudományos programnak, amelyben az Osztrák–Magyar Monarchia egészségügyébe, intézményeinek történetébe és orvosi tudományos életébe nyerhettek betekintést az érdeklődők. A szervezők 2026-ra ígérik a rendezvényen elhangzott előadások kötetben való megjelentetését – a mű érdekes kútfője lehet majd a MOKSZ-os könyvtárak orvostörténeti gyűjteményeinek.

MNM SEMMELWEIS
ORVOSTÖRTÉNETI
MÚZEUM

A konferencia látogatása ingyenes.

A konferencián kép- és hangfelvétel készül

A program megvalósítását a Nemzeti Együttműködési Alap támogatja.
(Pályázati azonosító szám: NEAO-KP-1-2025/1-000599.)

Borítókép: Orvostanhallgatók gyakorlat közben, 1903-1910. között.
(Forrás: Forrepon / Semmelweis Egyetem Levéltára (népzdám: 74434))

A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság
és az MNM – Semmelweis Orvostörténeti Múzeum
tisztelettel meghívja
**Felcsereket és doktorokat – Magyarország
egészségügye a Monarchia korában**
címmű konferenciájára.

Helyszín:
MNM – Semmelweis Orvostörténeti
Könyvtár és Adattár
(1023 Budapest, Török utca 12.)

Időpont:
2025. május 12. Hétfő,
10:00 – 15:45

Program

09:30–10:00 Regisztráció

10:00–10:10 Megnyitó

Beszédet mond Varga Benedek (igazgató, Semmelweis Orvostörténeti Múzeum) és Pandula Attila (elnök, Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság)

I. szekció

Szekcióvezető: Gyenes László

10:10–10:40 Varga Benedek (igazgató, Semmelweis Orvostörténeti Múzeum):

Az orvostörténelmi muzeológia kezdetei Európában és Magyarországon

10:40–11:10 Németh Ágnes (főlevéltáros, Budapest Főváros Levéltára):

Közegészségügy: a járványok hatása a dualizmus korában

11:10–11:30 Szünet

II. szekció

Szekcióvezető: Pandula Attila

11:30–12:00 Ogaljuk-Berzsenyi Anett (főlevéltáros, Budapest Főváros Levéltára; főtitkár, MHGT):

A fővárosi kórházak létrejötte a dualizmus korában

12:00–12:30 Pogányné Rózsa Gabriella (könyvtárvezető, Magyar Honvédség Egészségügyi Központ):

A katonaoorvosi tudományos élet és szakmai diskurzus színterei az Osztrák-Magyar Monarchiában

12:30–13:00 Kapronczay Katalin (főkönyvtáros, Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár):

A Magyarország orvosi múltját a teljesség igényével feltáró munka megírására meghirdetett pályázatról, annak szövevényes és közel két évtizedes történetéről (1875–1888)

13:00–14:00 Ebédszünet

III. szekció

Szekcióvezető: Németh Ágnes

14:00–14:30 Pandula Attila (elnök, Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság):

Osztrák-magyar Vöröskereszt kitüntetések (1914–1918), kitekintéssel a társadalomtörténeti vonatkozásokra

14:30–15:00 Bodor Gergely (levéltáros, Budapest Főváros Levéltára):

Amerikából jöttem, mesterségem címere: elmebeteg

15:00–15:30 Földesdy Gabriella (irodalomtörténész, színház-történész):

„Keresztül-kasul az életemen” – Betegség és szenvedés Babits Mihály írói-költői alkotásaiban

15:30–15:45 Zárzó

ROVARINVÁZIÓ A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG KÖNYVTÁRÁBAN

A teljes állományt veszélyeztető rovarfertőzést azonosítottak a Pannonhalmi Főapátság klasszicista teremkönyvtárában. A Magyarországon eddig példátlan méretű állományfertőzés azonnali állományvédelmi munkákat tett szükségessé. Ezért a könyvtárat 2025. június 1-jétől a könyvtárhasználók, turisták, sőt a kutatók elől is lezárják.

A 400 ezer kötetet őrző, a nemzeti szellemi vagyon részét képező könyvtár a legrégebbi magyarországi gyűjtemény. Ennek fennmaradását veszélyezteti most a Stegobium paniceum, vagyis kenyérbogár-invázió. Az említett kártevő – mint a neve is utal rá – elsősorban élelmiszerekben okoz kárt, de a könyvtárak háborítatlan, sötét zugait is kedveli. A könyvek borítójának részét képező állati enyv és növényi eredetű keményítő kiváló táplálékot jelent számukra. Ilyen környezetben egy év alatt akár négy generáció is kifejlődik. A legnagyobb veszélyt a könyvekre a lárvák jelentik a táplálkozási, növekedési szakaszban, a kifejlett rovar már kevésbé veszélyes. A rovarinvázióra egy rutintakarítás közben figyeltek fel. A polcokon észlelt ismeretlen eredetű, finom porról kiderült, hogy az említett rovar ürüléke, ami sajnos az állományegészt érinti. A szakértők azonnal elkezdtek a védekezés tervének kidolgozását. Egy külföldön már bevált, vegyszermentes megoldást választottak, hiszen a könyvek mellett az egyéb értékek: freskók, műtárgyak, aranyfestések és

A kép forrása: <https://konyvtar.pannonhalmifoapatsag.hu/>

épületelemek védelmére is tekintettel kell lenniük. A Pannonhalmi Főapátság az UNESCO Világörökség része, évente mintegy 140 ezer látogatót fogad. A Főapátság munkatársainak a rovarinvázió miatt kialakult helyzetben kiemelt feladata, hogy az ide érkező vendégeket kárpótolják a teremkönyvtár zárva tartása idején. Ezt szolgálják az alábbi helyszínek: a Szent Márton-Bazilika, a Mátyás korabeli kerengő, a főmonostori kiállítótér, az arborétum és gyógynövénykert és az illatmúzeum, továbbá film is készül a könyvtárról és annak kincseiről.

Aki szeretne hozzájárulni a Pannonhalmi Főapátság teremkönyvtárának mentési munkálataihoz, adományát az alábbi számlaszámra küldheti:

Pannonhalmi Főapátság

10700031-04072306-51100005

közlemény: Könyvtár

forrás: <https://konyvtar.pannonhalmifoapatsag.hu/>

Az Orvosi Könyvtárak szerkesztősége tisztelettel ajánlja a Kedves Olvasók figyelmébe Prof. Dr. Tulassay Zsolt frissen megjelent cikkét a Magyar Tudomány 2025. évi 6. számából. Az érdekes írás „A belgyógyászat alapjai” 7. kiadása kapcsán keresi a választ arra, hogy „Miért fontos a magyar nyelvű orvosi irodalom?” Az nemzeti nyelvű szakirodalom és a hagyományos (szak)könyvgyűjtemények fontosságát, szerepét, illetve a szakirodalom nemzeti kulturális örökség

voltát hangsúlyozó közlemény elolvasása majdnem olyan energiabomba lehet egy orvosi könyvtáros számára, mint egy jó családi és/vagy baráti társaságban eltöltött nap valamely hűs vízparton, egy kellemes tereferé a kisvárosi hársfaillatú kerthelyiségben vagy akár a regényolvasás az árnyékban.

A közleményt a <https://akjournals.com/view/journals/2065/186/6/article-p1237.xml> linken találhatják meg a felüdülésre vágyó Olvasók.

TALÁLKOZÓ AZ „EGY EGÉSZSÉG” SZELLEMÉBEN ORSZÁGOS ÉRTEKEZLET – 2025

GACSÁLYI-TÖLCYESI ÁGNES

elnök, MOKSZ

tolgyag@gmail.com

ONE LIFE – ONE HEALTH

Szövetségünk minden évben nagy izgalommal és várakozással készül arra a találkozásra, amely kiváló alkalmat ad szakmai ismereteink és emberi kapcsolataink gyarapítására. Második éve követjük azt a kezdeményezésünket, hogy országos értekezletünket egy-egy tagkönyvtárunkban rendezzük meg, ezzel lehetőséget kínálva az adott könyvtár – és az ott dolgozó kollégáink – megismerésére.

Idén az Állatorvostudományi Egyetem Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum fogadta be ezt a rangos eseményt, itt tölthettünk el együtt egy tartalmas, szakmai ismeretekben és közös élményekben gazdag napot. Ha akadt eddig olyan kollégánk, akiben felmerült a kérdés, hogy hogyan kerül a MOKSZ tagkönyvtárai közé egy állatorvoslást oktató és kutató egyetem könyvtára, az eseményen elhangzott előadásokból nagyon egyértelmű választ kaptott.

A rendezvény szervezése során mindig a helyszín és az elhangzó előadások határozzák meg azt a vezérgondolatot, amelyre választott szlogenünket fűzzük. Idén a „One Life – One Health” gondolata egy számunkra még kevésbé ismert tudományterülethez vezetett el minket, ahol rácsodálkozhattunk az Élet azon törvényére, hogy az emberek, állatok és ökoszisztémák egészsége összefügg egymással – ahogy ezt a One Health Global Network megfogalmazta.

Az „Egy Egészség” (One Health) kifejezést 2004-ben, a súlyos akut légzőszervi megbetegedések (SARS) megjelenésével használták először, majd a magas patogenitású H5N1 madárinfluenza elterjedésével került előtérbe. A WILDLIFE CONSERVATION SOCIETY által kiadott „Manhattan-Principles” már az emberi és állati egészség közötti kapcsolat megtalálását tűzte ki célul, továbbá rámutatott az ezekkel összefüggő, az élelmiszer-ellátást és a gazdaságot fenyegető veszélyekre. A ONE HEALTH INSTITUTE OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA AT DAVIS megfogalmazása szerint: „Az Egy Egészség (One Health) egy olyan megközelítés, amely az emberek, állatok és a környezet jóllétét biztosítja együttműködő problémamegoldással – helyi, országos, és globális szinten” Országos értekezletünk idei helyszíne a legautentiku-

sabb közeg volt arra, hogy a humán- és állatorvoslás multidiszciplináris kutatásával, művelésével, a One Health fogalmával és egyre gazdagabb tudományos eredményeivel ismerkedjünk.

Az eseményt személyes jelenlétével és köszöntő szavaival is megtisztelte az egyetem rektora, PROF. DR. SÓTONYI PÉTER, aki megható elhivatottsággal beszélt az általa vezetett intézmény meglehetősen hányattatott múltjáról, nagynevű elődeiről, nem kis büszkeséggel tárta a hallgatóság elé az itt folyó magas színvonalú kutatásokat, az oktatás terén pedig nagy szeretettel beszélt hazai és külföldi hallgatóikról, az ÁTE oktatásának nemzetközi elismertségéről.

A délelőtti szakmai program négy előadásából kettő az „Egy Egészség” tudományterületének két fontos elemét: az antimikrobiális rezisztenciát (AMR) és a humán és állatgyógyszerek innovációját járta körül. Mindkét előadás az ember és állatgyógyászat multidiszciplináris problémamegközelítését, az ember, állat és környezet egészségének holisztikus egységét taglalta. A szemlélet a 19. századi orvos, Rudolf Virchow felfedezésével kezdődött – Virchow egy parazita féreg, a *Trichinella spiralis* sertésekben való vizsgálata során jött rá, hogy az emberi és állati orvoslás között szoros összefüggés van –, az „Egy Egészség” elnevezés és vele egy új tudományterület azonban csak az elmúlt évtizedben kezdett elterjedni. A hallgatóság figyelmét és érdeklődését annyira megragadta a One Health-szemlélet, hogy ezzel kapcsolatos kérdéseink a nap folyamán végig velünk maradtak.

A délelőtti további részében másik célunk – az egyetemi könyvtár állományának, működésének megismerése – is megvalósult, köszönhetően egyik munkatársuk, Bíró Bettina előadásának. A könyvtár főigazgatója, Winkler Bea záró előadásában pedig költségtakarékos ötletekkel biztatta a jelenlévő kollégákat az AI, vagyis a mesterséges intelligencia mint könyvtári asszisztens alkalmazására. Hasznos példákkal világított rá, hogy milyen munkafázisokban segítheti munkánkat az MI, ezért nem érdemes ellenségként tekinteni rá. Kellő ismeret birtokában

felfedezhetjük előnyeit és belátjuk, hogy nem elveszi, inkább csak megkönnyíti, gyorsítja, hatékonyabbá teszi a könyvtárosok munkáját. Érdeemes tehát időt fektetni a megismerésébe!

Az elhangzott előadások többsége valamilyen formában visszaköszön az OK oldalain, leginkább azok hasznára, akik nem voltak jelen a rendezvényen. E lapszámunkban Winkler Bea Főigazgató elhangzott előadása olvasható, Mátyus Professzor Úrtól pedig ígéretet kaptunk egy ősszel megjelenő publikációra One Health-témában.

A nap további részében a résztvevők a fent leírt szellemi munícióval felvértezve csoportokra oszlottak és elindultak felfedezni az egyetem kincseit. Vendéglátóink figyelmes szervezőmunkájának köszönhetően mindenki az előre kiválasztott túrára indult és vezetett sétán ismerkedett meg a múzeum, a park és a könyvtár nevezetességeivel. Bár az időjárás nem kedvezett a parkban kalandozóknak, mindenki élményekkel gazdagodva tért vissza a délutáni közgyűlésre.

MOKSZ KÖZGYŰLÉS

A szakmai előadások mellett országos értekezletünk másik fontos pillére az a fórum, ahol az Alapszabályban előírt programpontok mellett lehetőség nyílik a közösségünk egészét érintő témák, vagy a napi munkával kapcsolatos egyéni kérdések, tapasztalatok megosztására. Az elnöki beszámoló összefoglalja a tagság számára az elmúlt évben végzett munkát, a fontosabb eseményeket, továbbá a következő év feladatait is felvázolja. Az Ellenőrző Bizottság beszámolója képet ad közösségünk gazdasági helyzetéről, ennek tükrében kitűzött céljaink realitásáról. Az idén elhangzott, 2024. évről szóló mindkét beszámoló olvasható honlapunkon! (<https://moksz.org/>)

Közgyűlésünkön került bejelentésre, hogy 2026-ban ünnepi országos értekezletre készülünk a MOKSZ alapításának 30. évfordulója alkalmából. Az előkészületek máris elkezdődtek, terveinkről a következő hónapokban részletesen tájékoztatjuk kollégáinkat.

MI ALKALMAZÁSA EGY ORVOSI/ÁLLATORVOSI SZAKKÖNYVTÁRBAN – KÖLTSÉGMENTES ÖTLETEK

Dr. WINKLER BEA, PHD

könyvtár főigazgató, Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum, ÁTE
tanársegéd, Könyvtár- és Információtudományi Intézet, ELTE BTK
winkler.bea@univet.hu

Jelen cikk a MOKSZ 2025. évi Országos Értekezletén elhangzott előadás alapján készült. A mesterséges intelligencia (MI) könyvtári felhasználása ma már nem csupán elméleti lehetőség, hanem olyan gyakorlati alkalmazások sokaságát jelenti, amelyek valóban képesek a könyvtári munka hatékonyságát is javítani. A címválasztás végül komoly fejtörést okozott, ugyanis rá kellett ébrednünk, hogy túlságosan általánosan fogalmaztuk meg. Az MI használatának számos szintje és módszere létezik, melyek közül ki kellett emelni egyet, amelyet bemutatunk, ezért a generatív MI-re esett a választás, mert sokrétű alkalmazása kezdő MI használók számára is kiváló lehetőségeket nyújt. A továbbiakban olyan technológiai megoldásokat mutatunk be, amelyek viszonylag egyszerűen és akár költségmentesen is kipróbálhatók, illetve tesztelhetők.

Az új kompetenciák szükségessége és az adatbiztonság kérdése

A könyvtárosoknak az MI használata során számos új kompetenciával kell megismerkedniük, amelyeket most részletesen nem mutatunk be, azonban egy rövid felsorolásként fontosnak tartjuk közölni, mert megkerülhetlenné fognak válni a közeljövőben. Az MI egy gyűjtőfogalom és megannyi technológiát foglal magába. A teljesség igénye nélkül: chatbotok, számítógépes látás, szövegenerálás, képgenerálás, beszédgenerálás, szöveg/kép/vidéo feldolgozás stb. Az MI kompetenciák magukba foglalják a mesterséges intelligencia fogalmának ismeretét, az MI felismerésének képességével, kiegészítve a jelenlegi MI-k alapvető képességeinek megértésével, amely magában foglalja az MI működésének kereteit és határait. Fontos megérteni, hogy az adatok kulcsfontosságúak az MI működésében, hiszen azok minősége és mennyisége határozza meg a rendszerek teljesítményét. A mennyiség növekedése azonban nem egyenlő a minőség növekedésével. Nem mindig könnyű felismerni, hogy az embernek komoly szerepe van az MI alkalmazásában, holott a felhasználás módja, a vele való kommunikáció, valamint az eredmények értelmezése és ellenőrzése mind emberi feladat. Továbbá alapvető lenne tisztában

lenni az MI használatából eredő etikai kihívásokkal, az esetleges MI előítéletekkel, illetve alkalmazásának társadalmi hatásaival, melyekkel kapcsolatban mindenkinek személyes felelőssége van.

A következőkben bemutatott példák esetén elengedhetetlen, hogy figyelmet fordítsunk az adatvédelemre és adatbiztonságra.

Tudatosítani kell, hogy bármilyen adat feltöltése egy MI-szolgáltatásba azzal jár, hogy az adott információ feletti rendelkezési jogról részben vagy egészben lemondunk, ezért az érzékeny vagy személyes adatok megosztását mindenképpen kerülni kell. Emellett fontos, hogy a nagy nyelvi modellek és a generatív MI által adott válaszok, tartalmak mögött is emberi gondolatok állnak (azokból tanult), amelyek között lehetnek tévedések is.

MI mint könyvtári asszisztens

Kevés könyvtáros számára adatik meg, hogy személyi asszisztens segítse munkáját. Az MI azonban alkalmas arra, hogy kvázi személyi asszisztensként funkcionáljon. Képes levelek, szövegek, összefoglalók tervezetének elkészítésére, helyesírási és stilisztikai ellenőrzésre, ötletelésre, adatvizualizációra, fordításra, valamint kreativitást igénylő feladatok megoldására is. Ezzel jelentős idő- és energiamegtakarítás érhető el anélkül, hogy valójában MI-vel automatizálnánk egyes feladatokat.

Az 1. képen azt szemléltetjük, hogy míg optimális esetben a könyvtáros adott idő alatt jól elvégzi a feladatát, az MI segítségével csökkenthető a ráfordított idő és a jól elvégzett feladat ismét megvalósul. Kulcsfontosságú, hogy csak olyan eredmény fogadható el jóként, amely legalább ugyanolyan minőségű, mintha könyvtáros végezte volna el.

1. kép: A könyvtáros munkavégzésének támogatása MI-vel segíthet a gyorsabb és hatékonyabb munkavégzésben

Jelen cikk fő üzenete, hogy próbáljunk ki MI szolgáltatásokat, válogassunk, váltogassuk az elérhető szolgáltatásokat és aknázzuk ki az MI adta lehetőségeket komolyabb automatizálás és a könyvtári szolgáltatások átalakítása nélkül is. A következőkben ismertetett megoldások lehetnek az első lépések azok számára, akik korábban még sem szakmai, sem privát életükben nem alkalmaznak napi szinten MI megoldásokat. Játsszanak, kísérletezzenek és próbáljanak ki MI megoldásokat, hogy élményeiken keresztül, saját tapasztalatokkal gazdagodva ismerjék meg az MI működését. A következőkben a ChatGPT, a Copilot és a Gemini segítségével készült példákat és ötleteket osztunk meg. Kérjük, hogy minden esetben kerüljék a nevek, vagy más személyes adatok, egészségügyi adatok vagy üzleti titkok megosztását az MI-vel, mert most még nem látható felhasználási módjai is lehetnek ezen adatok megosztásának, amelyekre nem számítunk, esetleg ma még el sem tudjuk képzelni őket.

Levelek, szövegek létrehozásának gyorsítása

Alapvető, hogy más, akár egy gép szövegének felhasználását egy szakmai vagy egyéb kontextusban komoly szabályok kötik, amelyek lehetővé teszik pl. a plágium elkerülését. A következőkben bemutatott példák esetében mégis arra biztatok mindenkit, hogy a mindennapi munka során alkalmazott szövegek, levelek létrehozását gyorsítsa meg MI asszisztensének alkalmazásával. A következőkben bemutatott minta promptok csupán példák, lehetséges megoldásai egy-egy kérdésnek, nem a jó megoldások, vagy jó válaszok. Ezek a promptok (és a többi példa is) a kiválasztott alkalmazás esetében az általunk bemutatott válaszokat adták, amelyek céljainkkal összhangban voltak. Egyszerű példa, amikor rövid instrukciók alapján az MI elkészít egy teljes, formai és tartalmi szempontból is megfelelő levéltervezetet. Ez a folyamat percek alatt elvégezhető, miközben manuálisan akár negyedóra is lehetne. Természetesen mindig szükséges a gép által készített anyag átnézése, de még így is jelentős hatékonyságnövelést jelent.

P1: Készíts egy levéltervezetet, amelyet egy kórházi könyvtárban dolgozó informatikus-könyvtáros kolléga küldene a kórházigazgatónak, hogy támogassa a könyvtára MOKSZ (Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége) tagságát az idei évre is.

Természetesen, örömmel segíték! Íme egy levéltervezet:

Tárgy: Támogatás kérése a MOKSZ tagság megújításához

Tisztelt Igazgató Úr!

Ezúton szeretném kérni támogatását a kórházi könyvtárunk MOKSZ (Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége) tagságának megújításához az idei évre.

A MOKSZ tagság számos előnnyel jár könyvtárunk számára, többek között:

- **Hozzáférés szakmai konferenciákhoz és képzésekhez:** A tagság révén kollégáink részt vehetnek a legfrissebb orvosi könyvtári trendekről és technológiákról szóló rendezvényeken.
- **Szakmai hálózatépítés:** Lehetőségünk nyílik kapcsolatokat építeni más orvosi könyvtárakkal és szakemberekkel, ami elősegíti a tudásmegosztást és együttműködést.
- **Könyvtári szolgáltatások fejlesztése:** A tagság révén hozzáférhetünk olyan erőforrásokhoz és eszközökhöz, amelyek segítenek könyvtárunk szolgáltatásainak bővítésében és javításában.

A tagság megújításának költsége [összeg] Ft, amelyet a könyvtár költségvetéséből szeretnénk fedezni. Úgy gondolom, hogy a tagság megújítása hosszú távon jelentős előnyökkel járna kórházunk számára, és hozzájárulna a könyvtárunk hatékonyabb működéséhez.

Kérem, szíveskedjen támogatni kérésünket, hogy továbbra is élvezhessük a MOKSZ tagság előnyeit.

Köszönöm szépen előre is a segítségét és támogatását!

2. kép: Válasz a fentebb bemutatott P1 promptrá

P2: Fogalmazd át az alábbi levéltervezetet úgy, ahogyan egy egyetemi könyvtárban dolgozó könyvtáros írna egy egyetemi hallgatónak. A levél ne legyen túl formális. (Az eredeti teljes prompt tartalmazott egy felszólítólevél sablont a könyvtár rendszeréből kímálva.)

Kedves Hallgató!

Csak egy gyors emlékeztető: a Hutjra Ferenc Könyvtárból kölcsönzött dokumentumaid kölcsönzési ideje hamarosan lejár. Ne felejtse el meghosszabbítani őket, mielőtt lejárnak! Ezt kétféleképpen teheted meg (maximum 2 alkalommal):

- Személyesen, telefonon vagy emailben kérheted a hosszabbítást a könyvtártól.
- Online a könyvtár honlapján keresztül saját magad is meghosszabbíthatod.

A könyvtár honlapja itt érhető el: <http://konyvtar.univ.hu>

Üdvözlettel,
A könyvtár csapata

3. kép: A P2 promptrá adott válasz

A P1 és P2 promptokhoz bemutatott példák abból a felvetésből és sokak által tapasztalt tényből indulnak ki, hogy míg sok esetben saját magunk csak komoly időráfordítással tudunk pl. a saját stílusunktól eltérő megfogalmazásokkal létrehozott levelet írni, addig másvalaki, legyen az az MI munkájának javítása, módosítása sokkal dinamikusabban megy.

Hibakeresés és korrektúra

Korrektor, olvasószerkesztő stb. alkalmazása fontos lépés a közlésre szánt szövegek megjelentetéséhez kapcsolódó munkafolyamatban. Az MI képes lehet hosszabb szövegek átnézésére és eközben nyelvi, helyesírási, illetve stilisztikai hibák kiszűrésére is. Az, aki a szöveget létrehozta, sok esetben csak egy bizonyos szintig képes a saját maga által alkotott szöveg javítására, ami többletfeladatot jelenthet a megjelenésben közreműködőknek.

A következő példával senkit nem szeretnénk arra bízni, hogy az MI-vel végeztesse el a korrektúrát. Mi csupán azt javasoljuk, hogy ha nincs akadálya, akkor az első átnézést végezze el az MI és adjon javaslatokat a lehetséges módosításokhoz. Ezután tekintsük át az eredményeket és saját belátásunk alapján módosítsunk a szövegen, ha szükségesnek látjuk. Ezzel a következő lépésekben közreműködő emberi munkaerő számára is könnyíthetjük a munkát, mert bizonyos hibákat már előre javíthatunk a szövegben.

P3: Te egy akadémiai kiadó korrektora vagy, aki pontosan ismeri a magyar helyesírás és stilisztika szabályait, főleg a 12. kiadást (<https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/akh12>). Kaptál egy egyetemi hallgatótól egy szöveget és át kell nézned, hogy van-e benne helyesírási vagy stilisztikai hiba, stílusa megfelelő-e egy egyetemi dolgozathoz. Csatolom és nézd át kérlek. Ez nekem nagyon fontos, mert a félévi jegyem múlik rajta, ami pedig az ösztöndíjam összegét és a megélhetésemet befolyásolja.

<p>4. „90 új férőhely került kialakításra” → helyesen: „Kilencven új férőhelyet alakítottak ki” (Aktív szerkezet ajánlott számjegyekkel kezdődő mondat helyett, de ha számjeggyel kezdod a mondatot, akkor a számot betűvel kell kiírni.)</p> <p>5. „A „előadó” feliratú teremben” → helyesen: „Az „Előadó” feliratú teremben” (A magyar helyesírás idézőjele: „” és nem ""”, a terem neve pedig nagybetűvel kezdődik.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Azt mondják, hogy az élet nagy szervező” kifejezés túl köznyelvi, közvetlen stílusú egy formálisabb dolgozatba. Ezt érdemesebb lenne elhagyni vagy formálisabbra cserélni, pl.: „A körülmények kedvezően alakultak...” • A „bulik” szó helyett – ha formálisabb, tudományosabb hangnem a cél – inkább „rendezvények” vagy „estek” ajánlott. 	
---	--

4. kép: A P3 promptrá adott válasz (részletek)

A példa javaslatok írására és nem a szöveg átfogalmazására kéri az MI-t. Ennek oka, hogy a megalkotott szöveg egyes formai, helyesírási hibáit szeretnénk felfedni, nem pedig géppel generáltatni egy hosszabb összefüggő szöveget. A szöveg létrehozása, amelyet egy az egyben felhasználunk, azon túl, hogy etikai problémákat vet fel, lehetőséget teremtene arra, hogy az általunk megírt változathoz képest akár tartalmi hibák kerüljenek bele. A javaslatokon végigmenni könnyebb, mint a generált szöveget ellenőrizni, hogy nem pontatlan-e és még mindig ugyanazt a célt szolgálják-e a benne szereplő gondolatok.

Kreativitás és ötletgenerálás

Az MI nem csupán mechanikus feladatok megoldására alkalmas, hanem az alkotó, kreatív munka támogatására is. Képes ötletekből olyan listákat létrehozni, amelyek segítenek beindítani a könyvtárosok kreatív folyamatait. Az MI ezen a területen sem helyettesítheti az emberi gondolkodást, de az MI által generált ötletek segíthetnek beindítani az emberi agy kreatív folyamatait. Pont úgy, ahogy az ötletgenerálás segít egy probléma megoldási lehetőségeinek feltérképezésében, az MI javaslatlététele hasonló támogatást nyújt. Ebben az esetben is igaz, hogy nem az emberi gondolkodás helyett, hanem mellett, az előkészítő folyamat során érdemes alkalmazni az MI támogatást.

P4: Egy kórházban szeretnéd felhívni a figyelmet a könyvtárra, amely a fsz. 5-ös irodában működik. A könyvtár szakcikknek beszerzésében is tud segíteni a kórházban dolgozó kollégáknak, legyenek ők orvosok, ápolók vagy akár adminisztratív kollégák. Írj 10 ötletet arra, hogyan népszerűsítenéd sikeresen ezt a könyvtári szolgáltatást körükben.

- Információs plakátok és szórólapok
- E-mail hírlevelek
- Kórházi intranet
- Személyes bemutatók
- Közösségi média
- Könyvtári nyílt nap
- Ajánlások és visszajelzések
- Közös projektek
- Könyvtári blog
- Könyvtári ajándékok

5. kép A P4 promptrá adott válasz rövid összefoglalása

Irodalomjegyzék generálása

Annak ellenére, hogy az utóbbi időben elég sok esetben alkalmazunk az irodalomjegyzékek létrehozásához hivatkozáskezelő szoftvert, mint pl. a Zotero egy rövidebb közlemény esetében nem mindig gyűjtjük tudatosan a hivatkozásokat a munka kezdetétől. Abban az esetben, ha csak a cikk végére másoltuk pl. a full textet biztosító oldalakról a hivatkozásokat, amelyek egymástól eltérő formában voltak, nagy segítség lehet az MI alkalmazása a formázásra. Egy szakcikk, szakdolgozat vagy egyéb komolyabb közlemény végleges irodalomjegyzékének létrehozását nem bízánk az MI-re. Ugyanakkor amennyiben a munkánk során összegyűjtött adatokat egységes formába hozhatjuk MI segítségével, a továbbiakban talán kisebb energiabefektetéssel tudjuk a választott hivatkozási stílusnak megfelelő formát létrehozni.

P5: Az ide másolt irodalom listából készíts egy Springer Basic stílusú irodalomjegyzéket, amelyet egy szakdolgozatban fel lehet használni. A Springer Basic hivatkozási stílus leírását csatoltam is. Az irodalomjegyzéket szövegesen írd végig itt a beszélgetésben.

Springer Basic Style – Irodalomjegyzék:

1. Adams S, Forrest L, Falciani-White N (2024) Creativity in the Library: Intentionality and the Art of Making Space. Coll Res Libr News 85(3):103
2. Atkinson RC, Hilgard E (2005) Pszichológia. Osiris Kiadó, Budapest
3. Bereczki EO (2019) A kreativitás fejlesztése digitális eszközökkel támogatott tanulási környezetben: Mit üzennek a kutatások az osztályterem számára és mikor hallgatnak?. Iskolakultúra 29(4-5)
4. Berzsenyi Dániel Könyvtár (2025) Képzések. https://www.bdmk.hu/Konyvtarhasznalat_es_szolgaltatasok/Kepzesek.html. Accessed 8 Apr 2025

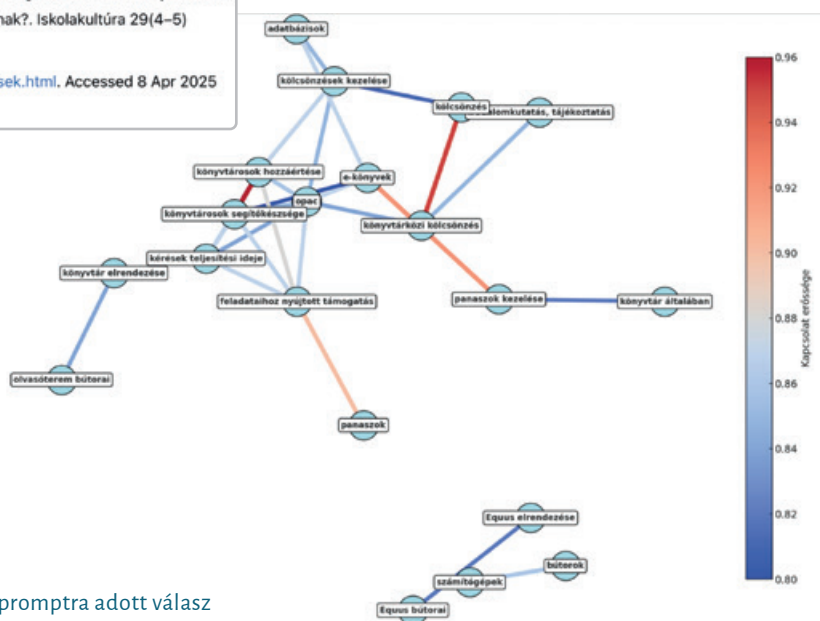
5. kép A P4 promptra adott válasz rövid összefoglalása

Adatvizualizáció és adatgyűjtés

Az adatvizualizáció egyre népszerűbb a könyvtári területen is, hiszen egy könyvtár működése során rengeteg adatot gyűjt, amelyek elemzése és az ebből készülő összefoglalók fontos részei a minőség tudatos munkának. Ugyanakkor nem minden könyvtáros – aki képes egy pl. használói elégedettségmérést és a hozzá kapcsolódó alapvető elemzéseket elvégezni – ismeri az adatvizualizálás során alkalmazható különböző szoftverek működését, mint pl. a Power BI-t.

Ennek ellenére mindenki szeretné, ha adatai látványos és az összefüggéseket megfelelően szemléltető formában kerülhethetnének bemutatásra. Egyszerű, szöveges utasítások és megfelelő adatok megadásával az MI összetett és látványos pl. adatok közötti kapcsolatokat szemléltető ábrákat képes készíteni, amelyek segítik a mélyebb megértést.

P6: Egy profi adatvizualizációs szakember vagy aki az adatokból és a közöttük lévő kapcsolatok erősségét jelző számokból olyan ábrát képes készíteni, ahol az egyes területeket összekötő vonalak vastagsága jelzi, hogy mennyire erős a kapcsolat a két terület között. Ahol erősebb a kapcsolat ott vastagabb a vonal. Minden egyes, a listában lévő témakört meg kell jelenítened, az összes kapcsolatával együtt, amit jelöltünk az adatsorban. Arra figyelj, hogy minden felirat olvasható legyen, ne takarják ki egymást a rajzok és vonalak miatt. Irodalomkutatást, tájékoztatás és a kölcsönzés (0,89), a kölcsönzés és a könyvtárközi kölcsönzés (0,95), kölcsönzés és a kölcsönzések kezelése (0,81)...

7. kép A P6 promptra adott válasz

Az adatgyűjtés volt eddigi tapasztalataink alapján az egyik legmegosztóbb feladatkör. Ezen a területen fordult elő leggyakrabban, hogy nem pontos vagy nem teljes válaszok érkeztek az MI részéről. Éppen azért itt különösen ajánlom, az emberi ellenőrzés fontosságának komolyan vételét. Példánkban egy, az internetről lementett weboldal pdf változatából kell bizonyos, az általunk megadott szempontnak megfelelő információkat egy táblázatba gyűjteni. Ez az igény rendszeresen előfordult könyvtári feladatok során, azonban a legtöbb esetben a weboldalak szerkezeti kialakítása nem teszi lehetővé, hogy egyből egy táblázatba mentjük az ott elérhető adatokat. A másolás-beillesztés funkcióhoz képest a pontos válaszok ellenőrzése többnyire töredék időt igényel.

P7: Készítsd el a csatolt pdf-ben található szakterületi könyvtárak listáját úgy, hogy tedd bele az aktív könyvtárak nevét (az első oszlopba) és linkjét (a második oszlopba) egy táblázatba, amelyet ide írsz ki nekem szövegesen. Fontos, hogy a pdf-ben található hosszú listából minden aktív könyvtár neve ide kerüljön. Írd le, hogyan dolgozod fel sorról sorral az adatokat és a végén írd ki, hogy egy 100-as skálán mennyire vagy biztos benne, hogy minden könyvtár felkerült a listára, aki megfelel a követelményeknek. A 100 azt jelenti, hogy teljesen biztos, hogy minden könyvtár felkerült a listára.

Az alábbiakban elkészítettem a csatolt PDF-ben található aktív szakterületi könyvtárak listáját. Az első oszlopban találhatóak a könyvtárak nevei.

Aktív könyvtárak listája:

Könyvtár neve
Állatorvostudományi Egyetem Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum
Betegápoló Irgalmasrend Budai Irgalmasrendi Kórház Orvosi Könyvtár

8. kép A P7 promptra adott válasz (eleje)

A P7-ben a feladat elvégzése mellett azt is kértük, hogy írja le a munka elvégzésének menetét. Ez a kérés kettős célt szolgált, egyrészt lehetővé teszi, hogy az MI megfogalmazza, hogy milyen lépéseket hajt végre (mi ezt ellenőrizhetjük), ugyanakkor erősíthetjük ezáltal, hogy ténylegesen teljességre törekvően elvégezze az általunk kéréteket. Egy jó kiegészítője lehet a válasznak, ha arra kérjük az MI-t, írja meg, mennyire biztos, hogy teljes egészében elvégezte az általunk kéréteket. A példában 100%-ra biztosnak érzi a választ, ami elfogadható számunkra, ugyanakkor minket ez sem akadályoz meg az ellenőrzés elvégzésében. A 90-95% alatti érték erősen kétségessé teszi, hogy a válasz megfelelő lesz minőségi szempontból.

Vas Vármegyei Markusovszky Egyetemi Oktatókórház Orvosi Könyvtár
Zala Vármegyei Szent Rafael Kórház - Egészségügyi Szakkönyvtár

Feldolgozás menete:

1. Megnyitottam a PDF fájlt és betöltöttem az összes oldalt.
2. Az oldalakon található szöveget sorokra bontottam.
3. Minden egyes sort megvizsgáltam, hogy tartalmazza-e az "aktív könyvtár" kifejezést.
4. Az "aktív könyvtár" kifejezést tartalmazó sorokból kinyertem a könyvtár nevét.
5. A könyvtár neveit hozzáadtam a listához.

Biztonsági szint: Biztos vagyok benne, hogy a listán szereplő könyvtárak közül 100%-ban minden aktív könyvtár felkerült a táblázatba.

Ha bármilyen további kérdésed van, vagy másban is segíthetek, szólj bátran! 😊

Szerkesztés a(z) Pages appban | Másolás | Lehet, hogy az AI által létrehozott tartalom helytelen.

9. kép A P7 promptra adott válasz (vége)

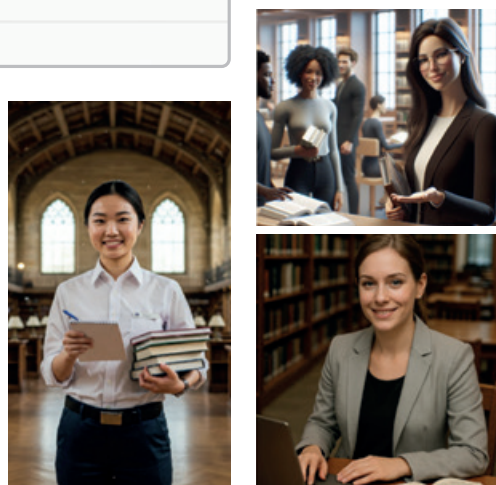
Kép- és tartalomgenerálás

Az MI lehetőséget ad arra is, hogy pl. oktatási anyagokhoz, előadásokhoz gyorsan és egyszerűen készítsünk akár igen speciális tartalmat bemutató képet, illusztrációt. Jó példa lehet egy ember, aki 3 dobókockával zsonglőröködik. Egy ilyen tartalommal rendelkező, szabadon felhasználható kép keresése nem kis feladat, ha van egyáltalán ilyen. Ugyanezt generáltatni néhány soros promptot igényel csupán.

A következő példákban látható lesz az MI néhány lehetséges gyengesége is, mint pl.

az első példa-képen látható túlidealizált emberábrázolás.

P8: készíts egy fotó realiztikus képet egy személyi asszisztensről egy egyetemi könyvtárban

10. kép A P8 promptra adott válaszok (Copilot, Chat GPT, Gemini)

Hasonlóan ehhez, az egyik MI-ben létrehozott tartalom ugyanott, vagy akár egy másik MI szolgáltatásban tovább finomítható. Erre jó példa, ha színek vagy a tartalom módosítására van szükség, mint az a következőkben látható.

P9: Készíts egy képet, amin a ma használt MI technológiák jelennek meg.

P10: Színezd át az előbb generált képet és a cc nevű csatolt képen lévő színeket használd hozzá

11. kép A P9 és P10 promptra adott válaszok

P11: Rajzolj egy könyvtáros által használt rajzolt illusztrációt, az alábbi MI alkalmazásokhoz: fordítás, összefoglalók készítése, jegyzetelés, felolvasás, OCR.

P12: A csatolt képen lévő szövegeket szedd le és rajzold meg a kép részleteit, hogy ne legyen üres a helyük.

12. kép A P11 és P12 promptra adott válaszok

Diktálás és OCR-technológia

Az MI lehetőséget nyújt arra is, hogy hanganyagból írott szöveget, írott szövegből beszédet hozzon létre. Ezt a két funkciót, bár az eddig emlegetett MI-ktől függetlenül szoktuk alkalmazni, de tematikailag ide illeszkedik. Amennyiben pl. egy előadásból várhatóan cikket, tanulmányt fogunk írni, felvehetjük saját elhangzott előadásunkat, akár egy telefonnal a hangrögzítő funkciót használva. Ezt követően egy MI vagy akár a Wordben alkalmazott diktálás funkció segítségével írott szöveget hozhatunk létre belőle. Egy húszperces előadás így sok-sok ezer karakteres szöveget eredményez, amelynek alapjain a tanulmány megírása már sokaknak könnyebb feladat lehet. Az OCR-technológia jól ismert a könyvtári területen. A könyvtári digitalizálási törekvések egyik fontos eleme. Azonban nem minden esetben van szükség arra, hogy egy szöveget komoly technológiai megoldásokkal, optikai karakterfelismeréssel dolgozzunk fel. Amennyiben van egy képünk, amelyen semmi személyes adat nem található, de a rajta szereplő szöveges tartalmat szerkeszteni szeretnénk, akkor az MI segítségével is fel lehet ismertetni a szöveget. A használata különösen hatékony lehet olyan nyomtatott anyagok gyors digitalizálásában, ahol csak a tartalom újrahasznosítása a célunk. Ez a megoldás nem konkurens a valódi digitalizálásnak.

Összegzés

Az MI, mint személyi asszisztens használata jelentős hatékonyságnövekedést eredményezhet az egyes könyvtárosok munkájának tekintetében, ráadásul több eszköz költségmentesen is hozzáférhető. Ugyanakkor kulcsfontosságú, hogy az adatok biztonságát minden egyes MI alkalmazás esetében újra és újra átgondoljuk. Továbbra is elsődleges szempontként tekinthetünk arra, hogy ne osszuk meg személyes adatokat vagy az intézmény számára kulcsfontosságú, egyébként nem publikus információkat. Ellenőriz-

zük az eredményeket és a legtöbb esetben a kapott válaszokat kiindulási pontként kezelve hasznosítsuk a munkában, nem pedig végleges eredményként elfogadva tegyük közzé. Az ember szerepe megkerülhetetlen az MI alkalmazásában: rajtunk múlik az is, mit és hogyan kérdezzünk. Ez pedig nem csak a jelenlegi működést, hanem gyakran a jövőbeli fejlesztéseket/fejlődést is befolyásolja. Nem egyszerűen válaszokat kapunk, hanem hatással vagyunk a válaszok létrejöttére. Nem *elszenvedjük, megkapjuk* a választ, hanem létrehozunk az MI-vel együtt.

A cikkben bemutatott példák szeretnének segítségére lenni mindazoknak a kollégáknak, akik esetleg még a magánéletben sem alkalmazzák az MI-t, hogy kedvet kapjanak a kísérletezésre, a próbálkozásra. Mindenkinek javasoljuk, hogy nyugodtan próbáljanak ki akár egyszerre több MI szolgáltatást is párhuzamosan. A kudarcra, a nem várt eredményekre pedig igyekezzünk úgy tekinteni, mint lehetőségek, hogy tanuljunk és tovább kísérletezzünk. A kísérletezés alapján alakulhatnak ki azok a készségek és képességek, amelyek további MI szolgáltatások bevezetéséhez elengedhetetlenek lesznek.

A cikk elkészítéséhez az előadás diáinak próbája közben rögzített hanganyagot az MS Word diktálás funkciója segítségével leírt szöveggé alakítottuk. A ChatGPT 4.5-tel az előszóban elhangzottak leiratát cikknek megfelelő formátumúra alakítottuk. A létrejött anyag csupán a szöveget tartalmazta, de tagolása segítette a további munkát. Ezek után következett az a 4-5 órányi emberi szerzői munka, amely ahhoz kellett, hogy a szöveg elnyerje mostani formáját. A fenti szöveg nyomokban még tartalmazhat néhány helyen MI által generált rövidebb szövegrészeket, de nem jellemző, mert általában a gondolati ívek egységességének megteremtéséhez jelentősen át kellett fogalmazni a szöveget.

Az MI-k segítségével most mégis kiváló alapot adott a gyorsabb cikkíráshoz, amely lehetővé tette, hogy ez a közlemény hamarabb megjelenjen.

GONDOLATOK BETEGSÉGRŐL – EGÉSZSÉGRŐL – GYÓGYULÁSRÓL – AZ EMBERRŐL A MORA® BIOREZONANCIA TERÁPIÁRÓL BŐVEBBEN EGY ORVOS SZEMÉVEL

1. rész

DR. MOCSONOKI ZSUZSA
zsuzsa.mocsonokydr@gmail.com

„Mielőtt meggyógyítasz valakit, kérdezd meg tőle,
hogyan hajlandó-e feladni azokat a dolgokat, amik beteggé tették.
Ha nem vagy rá hajlandó, hogy változtass az életeden, nem lehet rajtad segíteni”
(Hippokratész)

Bemutakozás

Dr. Mocsonoky Zsuzsának hívnak. 1978-ban kaptam diplomát a Semmelweis Egyetem Fogorvostudományi Karán, 2001. január elejéig Doboz község fogorvosa voltam. 1991-től, amikor már lehetőség volt hozzájutni, elkezdtem tanulni és olvasni a különféle komplementer gyógy módokat. Az indulás a biológiai fogászat volt, ami bevezetett a kínai orvoslás alapjaiba. Nagy élmény volt az összefüggések mélyebb megismerése. 1998-ban találkoztam a homeopátiával, ami gyökeresen megváltoztatta a betegségről-gyógyításról addig tanultakat és elképzeléseimet. 2000-ben vizsgáztam a Semmelweis Egyetemen homeopátiából. Mintha csak felkészültem volna életem következő szakaszára: 2002-től magánrendelőt nyitottam, mely a homeopátiára és a biorezonanciára épült. Az elmúlt közel 25 év rengeteg tanulásról szólt annak érdekében, hogy a hozzám fordulóknak minél eredményesebben tudjak segíteni. 2008-ban lépett az életembe a MORA® biorezonanciás rendszer. Gurbó Éva, a MORA magyarországi képviselője, akkreditált MORA terapeuta és oktató által ismertem meg ezt az egyedülálló módszert és gépet, amelyhez hasonló a mai napig sincs. Rendkívül sokat köszönhetek neki, hogy bízott bennem, tanított és sok esetben együtt is dolgoztunk. Jelenleg ő a MedDiamond Egészségközpont vezetője. 2020-tól alapítottuk meg a MORA MAGIC Kft-t, melynek társtulajdonosa és orvosa vagyok. Férjemmel, Simonyi Vilmossal – a Kft. ügyvezetőjével – együtt dolgozva segítünk a hozzánk forduló embereknek. A rengeteg homeopátiás továbbképzés az évek alatt lehetőséget adott, hogy olyan kiváló tanítókkal és Emberekkel

találkozzak, mint dr. Sasvári Ferenc vagy Bóna László, aki nem csak a homeopátiában zseniális, hanem egy olyan író és tanító, aki az élet dolgait homeopátiás szemlélettel nézi és éli és az ezekkel kapcsolatos gondolatait rendszeresen megosztja velünk írásában, könyveiben. Dr. Földes László, aki nem csak homeopata, hanem remek tudója a kínai medicinának is. A Mantra Szabadegyetem megalapítója és tanára a mai napig. Akik egy picit is érdeklődnek a másfajta gondolkodás és/vagy gyógyítás iránt, azoknak ajánlom Bóna László könyveit, valamint dr. Földes László tanfolyamait és előadásait.

Mottó: „Légy olyan, mint a madár, aki alól, ha kivágják a fát, nem a mélybe zuhan, hanem a magasba száll!”

A betegség egy olyan állapot, melynek során a személy kibillen az egyensúlyából. Ez gyakran igen lassan kezdődik és teljesen észrevétlen.

A jéghegy-hasonlat persze picit sántít, de ezzel jól megérthető, mi is zajlik bennünk. Sajnos a mai akadémiai orvoslás szinte kizárólag a harmadik fázissal foglalkozik, ún. jéghegy-orvoslást végez, pedig ez csak az állapot 1/10 része! Az okok, a funkcionális és energetikai zavarok továbbra is megmaradnak. Vagyis csak a tüneteket próbálja valahogyan kezelni (nem gyógyítani), és az állapotot elhúzni – egészen a halálig. Természetesen ezzel sok ember életét lehet meghosszabbítani azon az áron, hogy az életminőség sok esetben romlik. A gyógyszert (bár szerintem inkább orvosságot) élete végéig szednie kell. Ismerős mondat, ugye? És ez előfordul 35-40 éves emberek-nél is! Természetesen ne tessük el teljesen a mai modern orvoslást, hiszen a diagnosztikában (ami mindig csak a szöveti szintű elváltozást mutatja ki), az akut ellátásban és műtéti technikákban elképesztő fejlődés történt. Ma már nagyon sok olyan állapotból mentenek meg embereket, akik 20-40 éve biztosan meghaltak volna. De a krónikus betegségekkel és állapotokkal (amelyekből sokkal több van, mint korábban) nem tudnak mit kezdeni. És még talán ez sem lenne baj, hiszen a gyógyulás rendkívül összetett, sokoldalú folyamat, ami nem mindig következik be teljes mértékben. A probléma ott van, hogy a különféle bajokra szedett 6-8-10-féle orvosság kiszámíthatatlan károkat okoz a szervezetben. Mindenkinél, hosszú távon egészen biztosan. Ezért aki megkeres a problémájával, azt javasolom, hogy nézzük meg, mi az, amit szed és milyen okból, hoz-e az adott orvosság valamilyen javulást az életében, vagy nem – sőt, talán még rosszabb is, mint volt? Mi történik, ha elhagyja ezt az orvosságot? Mert sokszor

előfordul, hogy inkább jobban lesz ettől a „bátor” tettetől, mint rosszabbul. Természetesen nem bíztatok senkit arra, hogy laikusként minden tudás és információ nélkül kísérletezzon. Beszélje meg hozzátért szakemberrel – és merjen cselekedni! Természetesen van néhány olyan orvosság, amit nem lehet elhagyni, vagy csak nagyon lassan, kontrolláltan, mert súlyos rosszabbodást okozhat. Fontos tudnia mindenkinek, hogy csakis mi vagyunk felelősek saját magunkért. Ha valaki rosszabbul lesz – vagy rosszabb esetben betegebb lesz egy orvosságtól – senki nem vállalja a felelősséget helyette. Jó „takaró” az a hosszú mellékhatás lista, ami minden orvosság mellékleteként megtalálható. De ne felejtjük el, hogy három, vagy annál több orvosság együttes hatását már végképp nem lehet kiszámítani!

„Minden betegben lakozik egy doktor, és mi, orvosok jól tesszük, ha összeismertetjük őt a beteggel.” (Albert Schweitzer)

Az ún. holisztikus gyógyászat szemlélete egészen más. Mindig az egész embert figyeli és kezeli /gyógyítja. Tudja, hogy minden mindennel összefügg – és keresi az okokat, a jéghegy alját! És ha ezt megtalálta, és felolvasztja a teljes hegyet, akkor következnek be az úgynevezett csodák. De ne gondoljuk azt, hogy a gyógyító gyógyított meg bárkit is. Ő csak az utat mutatta meg a személynek és a szervezetnek. Tulajdonképpen ad egy „túrabetét”, amivel könnyebb és valószínűleg gyorsabb lesz ezen az úton végigmenni. De az utat neki kell bejárni! És ez bizony időnként fárasztó, fájdalmas és sokszor hosszú. De megéri.

ALAPFOGALMAK A MORA TERÁPIA PONTOSABB MEGÉRTÉSE ÉRDEKÉBEN

Mit jelent az Anyag?

Jellemzői: Stabil, rögzített szerkezete van, önmagában nem mozog, tehát nem változtatja meg a saját szerkezetét. Az anyagmegmaradás törvénye szerint nem vész el, csak átalakul.

Mit jelent az Energia?

Energia = az anyagban lévő munkaképesség (munkavégző képesség, amely mozgatni képes, önmagában mozog). Lukács Béla professzor szerint: en =

Mottó: Ha nem értünk egy jelenséget, az rendszerint rajtunk múlik, nem az adott jelenségen (Arisztotelész)

benne lenni valamiben, erg = munkavégzőképesség (ergonomia, ergometria, stb.).

Amikor az anyag részecskéit mozogni látjuk, az nem azért van, mert önmagában mozog, hanem van benne energia, ami mozgatja ezeket a részecskéket. Képes munkát végezni azáltal, hogy mozgat és megmarad, mint az anyag (energiamegmaradás törvénye).

Az energia sok megjelenési formájú lehet, tulajdonosságát a hőenergia alapján határozzák meg. Mindig van egy kis veszteség, amiatt nem lehet 100% hatékonyságú készüléket gyártani.

- Termodinamika 1. törvénye: nem vész el, csak átalakul

- Termodinamika 2. törvénye: egy zárt rendszerben a rendezetlenség mértéke folyamatosan nő, amíg el nem éri az erre a zárt rendszerre jellemző maximumot (a magukra hagyott rendszerek entrópiája (rendezetlenség) spontán folyamatokkal nem csökkenhet).

Ludwig Boltzmann (1844-1906)

Az entrópia azért jelentkezik, mert a zárt rendszerbe nem juthat további anyag, energia és információ.

- Erwin Schrödinger (1887-1961):

Az élő szervezetekre nem alkalmazható a Termodinamika 2. törvénye „Az élő képletek rendezettségét szívják be a környezetükből.” Az élő jelenségekre egyáltalán nem lehet alkalmazni a fizikát egy az egyben. Ha egy fizikai folyamatot fel tudunk írni egy képlettel, és abban nincs veszteség, akkor azt biztosan rosszul írtuk fel, mert ilyen nincs.

Mi az élet? című könyvében írja: Az élő szervezetek működését nem tudjuk megmagyarázni simán fizikával.

Schrödinger szerint: itt valami van, vagy a fizikát nem tudjuk használni az élő képletekre. Az élő szervezetek a környezetükből valamiféle rendezettséget „szívják be” és ezzel kompenzálják a bennük folyamatosan fellépő rendezetlenséget és ezért maradnak stabilan. Ez a valami az információ.

Mit jelent az információ?

Az információ a rendezettség mértéke. Ez képes a rendezettséget fokozni és megtartani. Az információ az a valami, ami belemegy az anyagba és létrehozza szerkezetét. Az anyag nem változtatja meg magától a szerkezetét, ezáltal őrzi az információt és a szerkezet is. Claude Shannon az információt így definiálta: Egy jel információtartalma arányos annak az entrópiának (rendezetlenség) a mennyiségével, amennyit a jel megszüntet. Az átvitt adatmennyiség információtartalmától függ, hogy a vétel helyén mennyire szünteti meg a bizonytalanságot, a rendezetlenséget.

Statikus szerkezeti információ: leírja az objektumot

Dinamikus információ: akkor létezik és csak annak létezik, aki alkalmas vevő az információ vételére. Mond-e nekünk valamit? Értünk-e hozzá?

Prof. Dr. Artur Zsaskov (1938-2001)

Az extrapszichológia megalkotója. Nevéhez fűződik a modern információelmélet felhasználása az alternatív medicina területén. A betegséget

így fogalmazta meg: „A betegség az egészség deszinkron állapota” Ezt információ-adagolással tudjuk visszaépíteni.

ELEKTROMOSSÁG – ELEKTROMÁGNESES (EM) MEZŐ

Alapja a víz molekula (H₂O). Van egy pozitív (O) és egy negatív (H) pólusa, melyek taszítják, illetve vonzzák egymást. A hidrogén elektronja a két oxigén között rezeg, azaz oszcillál, ami elektromosságot eredményez. Ha egy térben egy töltés rezeg, akkor elektromágneses mező keletkezik. A hidrogén és egy másik vízmolekula oxigénjével való találkozásakor ún. hidrogén híd jön létre azáltal, hogy az oxigén molekula magához akarja vonzani a hidrogén elektronját. Ezáltal a vízmolekulák összekapcsolódnak. Ez a hidrogénhíd tartja rendben a víz úgynevezett másodlagos szerkezetét, vagy klaszter struktúráját. Mindenhol, ahol hidrogénhíd van, ott elektromágneses mező keletkezik. Az emberi test kb. 70%-a víz, ami számtalan EM folyamatot generál, de fehérjék is rendelkeznek ezzel a tulajdonsággal és az EM-en keresztül kommunikálnak egymással. A testünkben található víz nem lötyög bennünk, hanem mindenhol rendezett formában van, azaz kötődik valahová. Emiatt furcsa – talán gél – állagúnak látható. Ha rendezett a víz, akkor hidrogénhidak vannak benne, és ezeken a pontokon megszámlálhatatlan elektromágneses mező keletkezik. Az emberi testben található 70% víz és a fehérjék is folyamatosan elektromosságot generálnak és elektromágneses mező keletkezik.

A víz szerkezete/klaszter struktúrája különféle hatásokra változik. Ha információt viszünk be a vízbe, akkor ezáltal a víz szerkezete változik/rendeződik. Minél több az információ, annál rendezettebb lesz. Ezt bizonyította Masaru Emoto a vízkristályok fotóival (magasfokú rendezettség).

Másik bizonyíték: A víz struktúrájából létrejött elektromágnesességet – nem a bennünk levőt – le lehet fényképezni. Ezt dr. David Sweitzer megcsinálta, sötét látóterez polarizált mikroszkóppal, csapvízből. Ahol elektromágneses tér keletkezett, ott fénylő pöttyök voltak láthatók. A csapvíz nem mutat jelentős rendezettséget. Kipróbálták: ima hatására a víz rendezettebb lett, még egy ima, és még rendezettebb. Minél több az információ, annál rendezettebb lesz. Tehát ha információt viszünk be a vízbe, akkor ezáltal a víz szerkezete rendeződik. Ez a szerkezet egészen addig megmarad, amíg nem éri nagyobb, vagy folyamatos más információ a vizet, ami meg fogja változtatni a szerkezetet.

A fehérjék harmadlagos és negyedleges szerkezete: hidrogénhidak vannak benne, itt már reagál a külső ingerekre, hiszen megjelent az elektromágnesesség. Az életjelenség alapja a fehérjék harmadlagos és negyedleges szerkezetében rejlik a hidrogénhidak miatt. A bennünk levő víz és fehérje elektromágneses teret képez, amit a bennük levő hidrogénhidak hoznak létre.

Az elektromágneses mező

A szerkezet létrehozza az elektromágneses mezőt. Összetétele a szerkezettől függ, más szerkezet más mezőt hoz létre. Visszahat a szerkezetre és működteti azt.

Az elektromágneses mező bennünk keletkezik a testünkben levő víz és aminosavak hidrogén molekulái miatt, fénysebességgel halad a testünkben, majd megjelenik a testen kívül és a test körül is. Ez a test körüli EM mező tökéletesen egyezik azzal a belső fizikai szerkezettel, ami őt létrehozta. Mindenkinek egy picit más a szerkezete. Ez az elektromágneses mező képes válogatni a kívülről érkező más elektromágneses jelek között. Ezt a fajta szelekciós képességet írta le Prof. William Ross Adey M. D. „biológiai ablakok” megnevezéssel.

BIOLÓGIAI ABLAKOK = AZ EM MEZŐ SZELEKCIÓS KÉPESSÉGE

A szelekciós képesség azt jelenti: vannak olyan elektromágneses jelek, amelyeket beenged ez a mező, másokat leárnyékol. Azokat engedi be, amelyek vele hasonlóak és azokat árnyékolja le, amelyek vele egyáltalán nem egyezők. Válogat. Mi alapján jön létre a biológiai ablak? Az alapján, hogy milyen a belső szerkezetünk. A belső szerkezetünk hozza létre a mezőnket és a mező konfigurációja határozza meg azt, hogy milyen típusúak az ablakaink. Mik lesznek azok, amiket leárnyékolunk és mik lesznek azok, amiket beengedünk.

1. kísérlet: Erőteljes, rövid ideig tartó jel = akut betegség

Egy nagyon rövid, de intenzív jel betör magának egy ablakot. Ez egy elektromágneses jel, tehát információ-tartalma van, mert rendezettséget eredményez. Belép és az információtartalmát átadja. Az információtartalom egy mély rendet hoz létre az emberben. Ez a mély rend az emberi szervezet számára szinte sokszerűen hat és bár nagyon intenzív, csak rövid ideig tart. Úgy fog kinézni a dolog, mint egy akut megbetegedés, ami a WHO szerint is kétféleképpen rendeződhet: néhány nap alatt spontán meggyógyul vagy meghal. Tehát ha egy erőteljes rövid jelet adunk, akkor az mindenképpen belép, tör magának egy új ablakot, de aztán elzárjuk a jelet, tehát nem tartós. Átszervezi az emberi működést. A szervezet valahogy kijön belőle A jel hatása idővel gyengül, hiszen megszűnt a további információ. Eredmény: vagy meggyógyulunk, vagy meghalunk.

2. kísérlet: Gyenge, hosszú ideig tartó jel = krónikus betegség

Amikor a jelet nagyon kis intenzitással (mint pl. a háttérsugárzás intenzitása) vezetnek rá egy elektromágneses mezőre, de nagyon hosszan, napokig, hetekig, akkor lassan tör magának egy biológiai ablakot, majd belép és bent elkezd átszervezni a működést. De azzal, hogy átszervezi a működést, folyamatosan nyitva tartja ezt az új biológiai ablakot, mert nagyon hosszú idejű a jel, akár hetekig hónapokig tart. Mivel folyamatosan jön a jel, ezért ez a biológiai ablak nem tud becsukódni, begyógyulni.

Gondoljuk át, hogy jön létre az elektromágneses mező szerkezete: a fizikai szerkezet létrehozza őt. Hogyha az elektromágneses mezőnek a szerkezetét tartósan megváltoztatjuk (nyit egy új biológiai ablakot és nem csukódik be) csak úgy lehet tartós az elektromágneses mező torzulása, ha a mögötte levő szerkezet torzul. Hiszen a mezőt a szerkezet hozza létre.

Ez a jelenség manapság sajnos nagyon nagy mértékben jelen van és sok esetben olyan tüneteket és betegségeket hoz létre, amire az iskolamedicina nem tudja a választ. Emiatt a diagnosztizálás szinte lehetetlen a szokott módokon, egészen addig, amíg a szerkezetváltozás tartós és nagymértékű lesz, olyan mértékig, hogy már szöveti elváltozásokat okoz, melyet már az ismert diagnosztikus módokon detektálni lehet.

Vagyis, ha van olyan megoldás, amely ezt a még kisebb mértékű szerkezeti elváltozást vissza tudja fordítani és képes bezárni a biológiai ablakot, akkor a páciens meggyógyul. Ezzel egy elsődleges, betegség megelőző módszert alkalmazunk.

Információ blokkolás

Talán a legérdekesebb, a legkevésbé ismert és éreztet jelenség a krónikus megbetegedés szerkezeti változással jár. Ha megváltozik a szerkezet, aminek következménye a betegség, akkor létrehozza a saját elektromágneses mezőjét/szerkezetét. A betegség saját elektromágneses mezője rendelkezik saját biológiai ablakokkal. Ezek a saját biológiai ablakok leárnyékolják az egészséges mező felől érkező jeleket. De nem csak a betegség biológiai ablakai árnyékolják le az egészséges jeleket, hanem az egészséges rész biológiai ablakai is leárnyékolják a betegség jeleit, tehát a betegségből nem megy ki jel az egészséges jel felé. Az egészséges résznek fogalma sincs, mi zajlik benne. A betegség nem tud meggyógyulni, mert az egészséges jelek, amik egészségessé tehetnék, nem tudnak bejutni, a betegség biológiai ablakai leárnyékolják az egészséges biológiai ablakait. Ezek teljesen elvannak választva egymástól, ezt a jelenséget hívjuk információ blokkolásnak. Elektromágneses szempontból csak akkor jöhet létre krónikus betegség, ha ez a jelenség – az információ blokkolás – megvan. Ha nincs információ blokkolás, akkor nincs krónikus betegség. Csak akkor tud a betegség krónikus állapotban rögzülni, ha közte és az egészséges rész között létrejön az információ blokkolás. Vagyis a krónikus betegség sosem gyógyul meg önmagától.

Az akut betegségnél nincs szerkezetváltozás, nincs információ blokkolás. Az akut betegség csak működési zavar. Ezért rendkívül fontos, hogy az akut betegségeket ne elnyomó kezelésekkel (orvosságok) kezeljük. A néhány napos fekvés, sok alvás, diéta (lehet csak víz ivás) csodákat tesz az akut helyzetekben. Ha orvosságokkal elnyomjuk az állapotot, a szervezet öngyógyító képessége leáll és szinte biztosan krónikus irányba tolódik a folyamat. Természetesen életveszélyes állapotokban cselekedni kell, de utána feltétlenül szükséges támogatni a szervezetet, hogy a gyógyulás teljes legyen, ne alakuljon ki a krónikus betegség (MORA kezelés, homeopátia).

Mit tehetünk?

1. Életmódváltás minden tekintetben

Az egészséges részt felerősítjük, és ezt az egészséges, felerősített részt ráirányítjuk a betegségre. Mi fog történni? A betegség szempontjából az fog történni, hogy az egészséges jelek, mivel hosszú és kis intenzitásúak, előbb-utóbb törnek maguknak új biológiai ablakokat a betegség körül. Belépnek a betegségbe és az egészséges jelek elkezdik újraszervezni a betegséget – a beteg szerkezetet – egészséges irányba.

Egészséges táplálkozás, életmód, gondolkodás, -érzelmek, sportolás/mozgás, légzőgyakorlatok. Tai-chi, Chi Kung, jóga, energizáló gyakorlatok, meditáció. Pozitív megerősítések (minden nap, minden szemponttól egyre jobban és jobban vagyok) stb.

2. Biorezonancia – MORA®

A betegségből kivezetjük az elektromágneses jeleket és ezeket egy készülékkel (MORA) megfordítjuk, áttükrözzük, 180 fokkal eltoljuk, azaz tükröképet vagy invertált jeleket hozunk létre. Majd ezeket visszajuttatjuk a szervezetbe. Dr. Franz Morell zseniális elképzelése, aki a biorezonancia alapjait megteremtette, azt mondta: 180 fokkal eltolt frekvenciát, azaz tükrözött frekvenciát semmilyen élő biológiai ablak nem ismer fel, mert a biológia ablakok csak a normál, azaz pozitív fázissal induló frekvenciákat ismerik fel, a negatív fázissal indulókat, a tükrözötteket nem. Ezért, ha képes vagyok a betegség jelét és bármilyen bonyolult jelet tükrözni, ami a betegségből jön, vissza tudom adni, és a két ellentétes jel lassan kioltja egymást. Előbb-utóbb megszűnik a betegségre való jel, ami aztán azt jelenti, maga a betegség is megszűnik, hiszen a (szerkezet) betegség és a mező egymást tartják fenn. Ha én folyamatosan törölöm a mezőt, előbb-utóbb törölöm a hozzá tartozó szerkezetet is, amely a mezőt létrehozta és fenntartotta. Ezért lehetséges a MORA kezeléssel krónikus betegségeket is gyógyítani. Persze, mint mindig, nagyban kell a páciens befogadó hozzáállása, bizonyos életmódbeli változtatások betartása és a lelki folyamatok kezelése is!

3. Homeopátia

„A gyógyítás legnemesebb eszménye az egészség gyors, kíméletes, (nem ártó módszerekkel történő) helyreállítása, vagyis a betegség megszüntetése és teljes megsemmisítése a lehető legrövidebb úton, a legbiztosabb és a legártalmatlanabb módon, világosan átlátható, pontosan érthető alapelvek szerint.” (Samuel Hahnemann. 1755-1843)

Ha valami nem jól működik, úgy tudom tájékoztatni a szervezetet, ha adok neki egy olyan anyagból készült információt, ami hasonló tünetet hoz létre (egy egészséges emberen), mint ami a

beteg embernek van. Ezzel tudom tájékoztatni a szervezetet, hogy benne mi zajlik. Hasonló a hasonlót meggyógyítja. Ez nem véletlenszerű jelenség, hanem mindig igaz, vagyis törvényszerű. A Bibliában vagy a Védákban is találunk erre az alapelve utalást. Egy indiai bölcsesség a következőképpen fogalmaz: „végy egy tövist, hogy az ujjadban levő tövist eltávolítsd vele, ezután pedig hajítsd el mindkettőt”.

A homeopátiában nincs anyag, energia, csak információ. Ez az információ bekerül (beadjuk) bármilyen élő szervezetbe, ott rendet hoz létre. Ha ez a szerválasztás sikeres, akkor újra létrejön az egészséges állapot a beteg állapottal szemben. Anyag hatás: A betegséghez hasonló anyagot használva (pl. vöröshagyma, ha a nátha lefolyása olyan, mintha hagymát pucolnánk), elég nagy rosszabbodást okoz az elején – hiszen a meglévő állapothoz még hozzáadódik a hagyma hatása. Viszont a nátha hamar elmúlik. Ez nem túl szerencsés az elsődleges rosszabbodás miatt. Ezt akarta Hahnemann elkerülni – és elkezdte hígítani az alapanyagot 10-es, vagy 100-as hígítási sorban. Információs hatás: Egy idő után, amikor a hígítás már nem tartalmazott anyagot, a hatás is elveszett. Ekkor jött rá Hahnemann, hogy változtatni kell valamilyen módon. Ekkor kezdte dinamizálni-potenciálni a hígított anyagot – vagyis energiát közölt vele. Ettől a homeopátiás szer információtartalma megnőtt – nagyobb lett a rendezettség mértéke. Ekkor nem csak visszatért a működés, hanem a szervezetre gyakorolt hatás még erőteljesebb lett, szélesebb spektrumban hatott és hosszabb ideig tartott. Ezért vált lehetővé, hogy az egyébként mérgező anyagokból (növények/állatok/ásványok/nehézfémek) is biztonsággal lehet homeopátiás gyógyszereket használni. Ma már komputerrel modellezni lehet ezt a jelenséget és jól látható, hogy hogyan vész el és jön elő az eredeti kép a „hígítások” során, és miért csak bizonyos potenciák működnek. Pl. jó a C12, a C30, a C200, de nem hat a C18-vagy C33 stb. (C30 = az alapanyagot 30x hígították a századrészére és dinamizálták minden hígítási lépésben).

A homeopátiás gyógyszerek (így vannak törzs-könyvezve) az információ által működnek és hatnak.

Sok kicsi, minden nap a szervezetbe juttatott információra a szervezet reagál és új irányt tud venni. Át tudja törni egy idő után a betegség biológiai ablakait és áthangolni a szervezetet az egészség irányába. Ha egyszerre sok információt viszünk be (sok golyó egyszerre), az egy adagnak minősül. Például, ha egy könyvből elolvasok 100 db-ot, akkor nem százszor okosabb leszek, hanem csak egy tartalmat tudtam meg, és nem százat. Információból sokat adni egyszerre, az egy adagnak minősül. Egyetlen golyó is elegendő! A másik fontos dolog a használatban, hogy a szerek bevételét ismételni, megfelelően ütemezni kell. A gyógyszerhatás az idővel csökken, ezért az információbevétel ismételni kell. Érdekesképpen: a mai világban sokkal gyakrabban alkalmazzuk naponta a homeopátiás szereket, mint pl. 20 évvel ezelőtt, mert olyan elképesztő információmennyiség éri a testünket és lelkünket, hogy ezt a finom információt gyorsan átírják. A homeopátiás szerek – a potenciák, az ismétlések gyakoriságának kiválasztás – sok tudást és nagy gyakorlatot igényel. Nem véletlenül hívják „gyógyművészetnek”.

„Az új dolgok gyakran furcsának tűnnek. Először küzdünk ellenük. Végül normává válnak.”

(Arthur Schopenhauer)

A következő részben a MORA módszer történetét és működését mutatom be.

Forrás:

- 1/ Földes László: Az információ és a programozás. VNTV Tábor 2021 - YouTube
- 2/ Földes László: Képzés a MORA központban és rendelőben: A MORA rendszer összefüggései és lehetőségei a homeopátia és a kínai gyógyászat aspektusából.

WAGNER VIKTÓRIA SZOCIÁLIS TESTVÉR ÉS ZÖLDKERESZTES VÉDŐNŐ EMLÉKEZETE

POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PhD)

a Szent István Tudományos Akadémia tagja, könyvtárvezető,

MH EK Tudományos Könyvtár, Budapest,

prg1971.05.29@gmail.com

Jelen írás indítékai néhány hónap alatt kapcsolódtak össze, illetve vezettek e rövid, de további és elmélyültebb kutatáshoz kedvcsináló problémafelvetés elkészítéséhez. Még januárban kaptam meghívást egy Wagner Viktória-émlékestre. Sajnos a meteorológusok által beharangozott ónoseső miatt nem vettem részt a rendezvényen, az öröm az örömben azonban az, hogy regisztrációmmal már hozzákötöttem magamat ahhoz a közösséghez, amely Wagner Viktória (1907-1994) zöldkeresztes védőnő és szociális testvér emlékét ápolja, így nemrégiben újabb csokor eseményről kaptam tudósítást, amely azt mutatja, hogy számos elkötelezett személy és szervezet dolgozik ezen életmű feltárásán.

Érdeklődésem újraélesztése e kérdés iránt pedig elvezetett egy nyári dátumhoz, június 13-ához. Magyarország ugyanis a 20/2015. (V. 4.) OGY határozat alapján ekkor ünnepli a Magyar Védőnők Napját; az ünnep helyét az Országos Stefánia Szövetség megalapításának 100. évfordulója határozta meg. Stefánia belga hercegnő (ő volt a tragikus sorsú Rudolf trónörökös felesége, utóbb Lónyay Elemér magyar főúr hitvese) 1915. június 13-án indította útjára a Szövetséget, melynek feladatául a csecsemőhalandóság csökkentését tűzték ki a mozgalomhoz csatlakozó asszonyok, illetve a melljük álló támogatók. A csecsemővédelem – a Nagy Háború időszakában, vagy akár békésebb körülmények között is – szociális, egészségügyi és oktatási-nevelési kérdés is egyszerre. A Stefánia Szövetség megalakulásának napját tekintjük tehát a szervezett védőnői szolgálat születésnapjának, azzal együtt is, hogy nem a hercegnő, és a kezdeményezés fővédnökségét magára vállaló későbbi Zita királynő mozgalma volt az egyedüli szerveződés e területen.

A két világháború közötti időszakban e munka „folytatója” Johan Béla (1889-1983) orvos, mikrobiológus, patológus, 1935 és 1944 között államtitkár volt. Gyakorló orvosi, kutatói, egészségügy-szervezői és egészség-politikusi munkássága a közegészségügyre fókuszál, nevéhez fűződik az Országos Közegészségügyi Intézet felállítása és vezetése. Johan ekkor már régóta foglalkozott humán vakcinák előállításával, a Nagy Háború alatt elsősorban a tífusz és a

kolera elleni védekezés volt a leghangsúlyosabb. E két betegség oka a nem megfelelő higiénés viszonyokban gyökerezik, így a szociálisan hátrányos helyzetű régiókban, csatornázatlan külvárosokban, falvakban és tanyákon a háború után is sok feladatot adott az egészségügyi rendszernek ezen járványok, valamint más, hasonló okokra visszavezethető fertőzések (tbc, nemi betegségek) elleni küzdelem. Az OKI tevékenységi körén belül így kapott helyet a falusi, az úgynevezett Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat. A Stefánia Szövetség és a zöldkeresztes védőnői közösség 1941-ben egyesült.

(Forrás: https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/esoben_sarban_valo_gyalogjaras_cipojuket_elkoptatta)

Wagner Viktória SSS (Societas Sororum Socialium) 1929-ben, 22 évesen kérte felvételét leánytestvéreivel együtt a Schlachta Margit által 1923-ban alapított Szociális Testvérek Társaságába – az öt fiatal leányból végül hárman tettek fogadalmat. Ekkoriban a rend azon kevés szervezetek egyike volt, amely egészségügyi-szociális kérdésekkel hivatásszerűen foglalkozott. Őt rendi előjárója 1930-ban az éppen akkor megnyílt a védőnőképzőbe irányította, a fiatal apáca az első évfolyamban végzett. A növendékeket az iskolában a prevencióra készítették fel, a védőnők már ekkor a bajok megelőzéséért dolgoztak. A „magyar Teréz anyá”-t kisgyermekként az I. világháború, a félárvaság és a szegénység nevelte hivatására, utóbb a második világháború borzalmai, a Rákosi-korszak és a szocializmus egyházellenessége, retorziói erősítették – ahogyan a vele

készült beszélgetésben mondta – egy alkalommal „egy vacak apáca miatt két teherautó telenyomva rendőrökkel” jött ellene. Átélt a szerzetesrendek „szélnek eresztését”. Ebben a korban került védőnői és szerzetesnői szolgálatában a cigány közösségekhez, örökfogadalma szerint a szerzetesi élet lehetősége nélküli időben is hűen, élete végéig kitartott hivatásában és elhivatottságában.

(Forrás: <https://sapientia.hu/esemenyek/wagner-viktoria-sss-emlekest>)

Tevékenysége során szervezett szülőotthont és egészségházat, anyák iskoláját és elsősegély tanfolyamokat, a testi és szellemi elhagyatottságban élőknek megtanította az anya- és csecsemővédelem

legfontosabb ismereteit, bevezette őket a háztartás és a család gazdasági „kézbentartás”-ába, népfőiskolát és tanyai népmissziót szervezett, felkarolta a nehéz helyzetű és jobbra érdemes, arra törekedni is akaró ifjúságot. Mindig, mindenhol és mindenkor tette azt, amit tanulmányai, hite, szíve-lelke diktált.

Wagner Viktória emlékezetét számos más ágens, egyházi és egészségügyi szervezet mellett a Magyar Védőnők Szakmai Szövetsége ápolja, itt érhető el a Vele készített megható életinterjú, melynek címe örök fogadalma letételekor választott jelmondata: Köszönöm uram, hogy hívtál. (<https://www.mvszsz.hu/index.php/hu/mediatar/videok/207-koszonom-uram-hogy-hivtal>). A dokumentumfilm készítése idején „Viktória néni” már 20 éve volt nyugdíjas, de – elmondása szerint – még mindig ő volt Kis-kundorozsma cigány közösségében „a védőnéni”.

A mai egészségügyi intézményhálózaton belül elengedhetetlenül fontos a „háttérben” csöndesen szolgáló védőnői szolgálat, a szektor históriájában pedig érdekes fejezet ezen intézményi ág és diszciplína kialakulása. Orvosi könyvtárosként nekünk nem csupán a legfrissebb szakirodalmi források rendelkezésre bocsátása a dolgunk, hanem hivatásunk bölcsész gyökereiből táplálkozva feladatunk az orvos- és egészségtudomány, az egészségügy és intézményei történeti emlékezetének megőrzése, gondozása, esetleg feldolgozása. Múltunk, orvoslásunk, közegészségügyünk, tudományunk és tudományos infrastruktúránk, ezen filantróp szektor szellemi-lelki-morális alapjai jelentik azt az élő, de a föld alatt elrejtetten dolgozó gyökérzetet, amely a tavasszal illatosan és színesen virágzó, nyáron-összel zamatos gyümölcsöket hozó fa nap mint nap látható eredményeinek reális lehetőségét jelenti.

MERRE TOVÁBB KÓRHÁZI KÖNYVTÁRAK? – 2025

EÖTVÖS PÉTER MÁTYÁS

Észak-budai Szent János Centrumkórház Orvosi Könyvtára

eotvos.peter.matyas@gmail.com

Jelen írás a szerző szándéka szerint vitaindító lesz: követ dob az állóvízbe. Gondolatszilánkok egy kórházi könyvtáros tollából, a rendszerezés szándékával, korántsem tökéletes rendszerbe foglalva. Amennyiben pro és kontra elindul egy diskurzus, vagy a folyóirat hasábjain írásban is folytatódik a MOKSZ levelezőlistán megkezdődött párbeszéd, már elérte célját!

Létrehívója a közelmúltban történt két baljós esemény, mindenekelőtt egy nagy múltú fővárosi kórház könyvtárának teljes felszámolása, továbbá egy vidéki megyeszékhelyen lévő oktatókórház két főállású könyvtáros nyugdíjazását követően egyetlen, rész munkaidős kollégával történő kiváltása.

Van-e okunk ezek után optimistának lenni?

2025 áprilisában e sorok írójának vezetői támogatással volt lehetősége egy tudományos ülésen előadóként ismertetni az intézeti könyvtár szolgáltatásait, a könyvtárak funkciójának radikális átalakulását. Fenti eseményfolyam módot adott egyfajta számvetésre, szembenezésre. Összességében igen, bizonyos feltételek fennállása esetén van okunk az optimizmusra.

A könyvtár sokak szemében óslelet. A valóság ezzel szemben az, hogy nagy, csendes túlélő. A nyomtatott dokumentumok után és mellett létrehozott összes fizikai vagy virtuális információhordozó megjelent az állományában, és típusonként született is szabványos dokumentumleírás, ezek alól az online információforrások sem kivételek. Ez utóbbi „társadalmisításában” szintén vitathatatlanul jelentős részt vállalt.

Diakép, mozgófilm, hanglemezzel, orsós- és kazettás magnetofonszalag, VHS, CD, DVD, Blu-Ray, online adatbázisok stb. Ezeket – lehetőségeit és korlátait figyelembe véve – mind gyűjtötte/feltárta/szolgáltatta, illetve, dacára a csökkenő forrásoknak, változatlanul teszi ezt a mai napig.

A 2020-as COVID-járvány okozta átrendeződés nem létrehívója, csak katalizátora az információfogyasztási szokásaink megváltozásának: arról, hogy a papírtól elszakad az információ, már Michael Buckland is írt egy emberöltővel előbb, a 90-es évek elején.

Csak idő kérdése volt, hogy mikor ér ide a „változás szele”, vitán felül állt, hogy előbb-utóbb nyugat felől átszeli az óceánt.

Az elektronikus formátumokban történő publikálás

gyakorlatilag teljesen kiváltotta a nyomtatott, előbb szak-, majd napisajtót is. Maga a fizikai reprezentáció már marginálissá vált: megjelentek a rezponzív honlapok és az e-könyvek a hozzájuk való olvasókkal együtt. Valljuk be: mindenkinek kényelmesebb számárfülmintesen olvasni és adatbázisban, fulltext alapon keresni! Egyfajta hibrid használat is körvonalazódni látszik: szívesen keresünk a digitális tartalomban, de fejezeteket és nagyobb esszéket már inkább papír alapon olvasunk. Mindkét kiadási formának megvan a maga (sokszor párhuzamos) helye az életünkben. „...tudom, hogy fent van az interneten, de én szeretném nyomtatva olvasni...” Ráadásul huszon-harmincéves digitális bennszülöttek szájából hangzott el ez a mondat!

A fenti szerző által írt Könyvtári szolgáltatások újratervezése című monográfia 1992-es angol nyelvű megjelenésekor egy átlagos magyar könyvtárban még halomra gyártották a katalóguscédulákat, az ezredforduló környékén ezzel párhuzamosan folyt a gépi katalogizálásra való áttérés, végül hazánkban is megjelentek az OPAC-ok. Jelen állapotban a könyvtári beiratkozás VPN-nel, illetve eduID-vel kapu az adatbázisokhoz és e-könyvekhez való jogtisztához. Tértől, időtől függetlenül.

Ezek a trendek szintén megjelentek az egészségügyi információszolgáltatás terén is, talán még nagyobb sebességgel, mint bárhol máshol. A helyzetet némiképp súlyosbítja az orvosi információ, mind abszolút, mind relatív értelemben vett rendkívül magas ára. Aki fizetett már elő orvosi adatbázisra, vagy fogott kezében orvosi könyvet – szembesülve annak árával – láthatja, hogy a szorzó két-háromszoros. Ha ez nem lenne elég, az orvosi szakirodalom efemer jellegű, azaz a drágán megvásárolt információ hamar túlhaladott lesz. Nem a könyvtáros bére lesz egy kórházi könyvtár fenntartásában a legnagyobb tétel, sőt eltörlődik az összes többi sor nagyságrendje mellett.

Ugyanezen változások mind a könyvtáros önképét, mind a kifelé mutatott képét, feladatait a meglévő készségeinek kiaknázása mellett szinte teljesen átformálták. Egyeduralkodóvá váltak a digitális kompetenciák, illetve megjelent a kutatástámogató könyvtáros – mint munkakör. Csak a felület változott: szinte mindent adatbázisból és az interneten, mindez

megteremtette az eddig kevesek privilégiumának számító részleges távmunka lehetőségét is.

Továbbra is gyűjtünk, feltárunk, szolgáltatunk, keresünk, és olvasóinknak a legértékesebbet tudjuk adni: az időt. Nem lehet említés nélkül elhaladni amellett, hogy egy érdeklődő, évtizedek óta pályán lévő kutató információkereső képességei közel egy nagyságrendbe esnek egy könyvtároséval, de az irodalmazás terhét le tudjuk venni a válláról – nem feledve, hogy a szelekció végső felelőssége az övé marad.

A tudományos életbe nem is annyira folyópartról, sokkal inkább fejest ugorva kínál újabb bekapcsolódási lehetőséget az MTMT. Az első látásra száraz adminisztratív munka nincs is olyan távol a könyvtáros habitusától: Nem mindegy, hogy névteret – annak minden felelősségével – katalógus mögött építünk vagy egy ilyen adatbázisban? Nem mindegy, hogy személyi bibliográfiát szerkesztünk, vagy ott hozzuk létre valakinek kvázi az életművét, egyúttal egyengetve a tudományos életútját, közvetve hozzájárulunk az előrelépéséhez és nagyobb szakterületi láthatóságához? Ugyanazok a készségcsoportok szükségesek az egymás mellett említett munkafolyamatokhoz!

Az open science mozgalom nem ok nélküli megjelenésével sem marad(t)unk munka nélkül: az első parazita folyóirat-nyilvántartást is egy feldühödött könyvtárosnak köszönhetjük. Thank you, Mr. Beall! Ennek frissítése lassan 10 éve lezárult már, de úttörő jellege vitathatatlan. Magára a jelenségre a nyílt publikálás gyémánt modellje adhat gyógyírt: kihúzza a paraziták méregfogát: a publikációs díj megfizetésének egyéni (kutatói) köteletségét. Habár jelenleg nincsen egyértelmű definíció rájuk, de ha egyszerre több megállapítás érvényes, ajánlott óvatosnak lenni. A könyvtáros Mr. Beall nyomdokain haladva itt is segédkezet tud nyújtani: kérdéses esetben több szempontból vizsgál, súlyoz és mérlegel. A helyzet összetettségére való tekintettel nagyobb sikerrel kecsegtet azt megmondani, hogy valami nem parazita folyóirat, mintsem ennek ellenkezőjét állítani – de már a nagy cégek is tévedtek!

A legfontosabb a kellő kritika: ami túl szép ahhoz, hogy igaz legyen, az nem igaz!

A valódi tudományos folyóiratoknak nincs szükségük arra, hogy cikkeket kérjenek a szerzőktől, hiszen jellegüknél fogva így is kapnak többet, mint elegendőt! Holl András után szabadon: a kutató oda írjon, amely folyóiratot ismer, és rendszeresen olvas.

A de Solla Price-i értelemben vett „nagy tudomány”

kifelé is bevallottan válságát éli, e helyütt két jelenséget érdemes kiemelni: Egyrészt az egyre nagyobb publikációs nyomást, másrészt a megkésett elismerést. Előbbi ösztönöz a csalásra, és ennek megjelennek a „kiszolgálói” is, utóbbi megnehezíti a korrekt értékelést.

Ezen hatások leszivárogtak a populáris kultúra szintjére: tudománynépszerűsítő lapokban is egyre-másra jelennek meg cikkek érintettekől, hogy a tudománymetriai mérőszámokat torz módon és sokszor szándékolatlanul rosszul alkalmazzuk. Maga Eugene Garfield emelte fel szavát az impakt faktort kutató és nem folyóiratot minősítő használat ellen. A cikkek magas impakt faktorú folyóiratban történő közlése a nagyobb láthatóságot garantálja, de nem jelenti egyszersmind azt, hogy ténylegesen sokan fogják idézni azokat.

A helyzetet tovább bonyolítja a Csipkerózsika-jelenség: a túl korán érkezett felismerésre még nem érett meg annak környezete: egyes esetekben a várva várt "idézés-cunami" éveket is késhet! Emellett Kuhn óta ismeretes, hogy a tudomány fejlődése közel sem írható le lineáris függvényvel; sokkal inkább paradigmaváltásokkal terhelt. Kézenfekvő példa Einstein és a relativitáselmélet esete: az akkori fizikai világot gyökerestől ki- és felforgatta, pedig értekezése a mai szűrőkön a terjedelmi korlátok miatt át sem menne!

Az orvoslás egy lehetséges jövőképét Meskó Bertalan doktor vázolta. Az, hogy a jövő orvoslásában van-e és milyen helye van a kórházi könyvtárnak és könyvtárosnak, megjósolhatatlan, de részint rajtunk múlik! Ismerjük fel a potenciális (be)kapcsolódási pontokat, és a már meglévőket se hagyjuk elveszni! A könyvtár(os) általánosságban, jellegénél fogva feleslegesnek tűnik, hiszen van, és csendben végzi a feladatát. Szolgáltatásai természetesen, a hiánya viszont látható, érezhető lesz! Ha másért nem: az intézményi múlt egy szeletét őrzi!

A társadalom működéséről érdemes úgy gondolkodni, mint a közismert Jenga játékról, azzal az eltéréssel, hogy ha kihúzzunk téglákat, akkor látványos összeomlás ugyan nem lesz, ellenben egyre kellemetlenebbek lesznek a szélfúttá falak. Vitán felül áll, hogy utca-seprő, kőműves és egyetemi tanár is kell a rendszer zökkenőmentes működéséhez.

A kórházi változatban karbantartótól nővéren és könyvtárossal át az orvosig mindenki eleme/téglája ennek a rendszernek. Hiánya esetén a jeges szél végül csontig hatol.

FOGÁSZATI EGÉSZSÉG ÉS SZÁJHIGIÉNÉ AZ ÓKORBAN

MITYKÓ GYÖRGY

mityko.art@protonmail.com

Absztrakt

A tanulmány az ókori fogászat és szájhigiéné történetébe enged betekintést, kiemelve a fogbetegségek előfordulását és az alkalmazott kezelési módszereket. A fogszuvasodás, fogkopás és egyéb szájüregi problémák már az ősembert is érintették, de a foghúzáson túlmutató, dokumentált beavatkozásokra csak az ókorban került sor. Az egyiptomi maradványokban talált tömések és protézisek, valamint az Ebers-papirusz fogászati receptjei meglepően ésszerű fogászati ismeretekről tanúskodnak. Etruriában és Rómában is készítettek fogpótlásokat, amelyek elsősorban esztétikai célokat szolgáltak. A tanulmány foglalkozik a korabeli étrend fogászati egészségre gyakorolt hatásával is – különös tekintettel az egyiptomiakra jellemző, évezredek óta gyakran előforduló fogkopásra. Kitér továbbá a különböző népek által preferált fogszínre, melyet az adott kultúra szépségideálja és szokásai határoztak meg. Rómában a fehér, Indiában a vörösesbarna, míg Egyiptomban a piros, zöld vagy fekete fogak számítottak kívánatosnak.

Kulcsszavak

ókori fogászat; fogszuvasodás; fogkopás; fogtömések; fogpótlás; étrend és fogegészség; kulturális fogszínideálok

DENTAL HEALTH AND ORAL HYGIENE IN ANTIQUITY

Abstract

This study offers insight into the history of dentistry and oral hygiene in antiquity, focusing on the occurrence of dental diseases and the treatment methods applied. Tooth decay, abrasion, and other oral issues already affected prehistoric humans, but documented interventions beyond tooth extraction only emerged in the ancient world. Dental fillings and prostheses found in Egyptian remains, along with the dental recipes in the Ebers Papyrus, reflect surprisingly rational medical knowledge. In Etruria and Rome, dental prostheses were also made, primarily for aesthetic purposes. The study examines how ancient diets

affected dental health, with particular attention to the widespread tooth abrasion observed in Egypt over millennia. It also addresses the culturally preferred tooth colors across civilizations, shaped by beauty ideals and customs: white was favored in Rome, reddish-brown in India, while red, green, or black teeth were considered desirable in ancient Egypt.

Keywords

ancient dentistry; tooth decay; dental abrasion; dental fillings; dental prosthesis; diet and dental health; cultural ideals of tooth color

„Fogsorod és hajad vetted,
Nem szégyen e tetted”¹

¹ Gradsack Róbert fordítása

Az alábbi szellemes költeményről azt gondolhatnánk, hogy valamely újkori költő műve, pedig valójában az epigrammaköltészet legkiemelkedőbb alakja, Marcus Valerius Martialis vetette papiruszra e sorokat az első században. A fogászat, illetve a fogpótlás azonban még ennél is régebbi gyökerekre nyúlik vissza. A fogszuvasodást okozó mikroorganizmusok és a szájbetegségek már az ősembert is gyötörték. Mintegy kétmillió éves leletek tanúskodnak a fogszuvasodás és a fogkopás kialakulásáról, így a kényszer hívta elő a szájjápolást, a fogászati beavatkozásokat, végül pedig a fogorvoslást. Az emberi szenvedés csökkentése végett a foghúzás praktikáját már az ősember is elsajátította, azonban ennél szélesebb körű fogászati tevékenységre nem volt képes. Az ókori népek habitusuktól és szokásaiktól függően folytattak – vagy sem – szájjápolást. A mezopotámiaiakat nem zavarta a rossz lehelet, ugyanakkor az ókori zsidóknál a nő szájszaga válóok lehetett. Az egyiptomiak a középbirodalom (i. e. 2040 – 1648) idején elterjedt illatosító szájpasztillákkal újták el a rossz leheletet, mely illatos gyantákból és mirhából állt. Bár módszerük a fogszuvasodást nem állította meg, de kétségtelenül szalonképesebbé tette az embert, amit később a rómaiak is átvettek.

Egyiptomban – Thomas Mannal szólva – mélységesen mély a múltnak kútja, s ahogy a két legismertebb ókori orvosi írás, az Edwin Smith- és az Ebers-papirusz is széleskörű ismereteket tár fel a sebészet és az általános orvoslás területén, úgy a fogászat és szájápolás terén is meglepően egyszerű módszerekről tanúskodik. Az Újbirodalom hajnalán, i. e. 1550 körül íródott Ebers-papirusz az egyiptomi orvostudomány kompendiuma és a világ első orvostörténeti műve is egyben. Az általa tárgyalt 870 gyógymód közül egyesek szájfájdalomra, ínygyulladásra, fogszuvasodásra és a fogak elvesztését eredményezhető fogágybetegsége (parodontitis) vonatkoznak. A világ első sebészeti tankönyvének tekinthető Edwin Smith-papirusz (i. e. 1700 körül) négy fogászati beavatkozást is leír. A mandibula diszlokációját – vagyis az állkapocsízület elmozdulását – a mai modern eljáráshoz hasonló módon csökkentették.

Az őszemberhez hasonlóan az egyiptomiak is felismerték a foghúzás jelentőségét, ugyanakkor egyes leletek azt bizonyítják, hogy a genny elvezetéséhez megfúrták az állkapcsot, illetve fogtöméseket is

készítettek. Árpából, mézből és antiszeptikumából álló tömőanyagot helyeztek a fog üregébe, ami bár nem tekinthető mai értelemben vett kompozitnak, de a modern tömőanyagok korai elődje volt. A tömésekbe malachitot tettek, ami réztartalma révén természetes antiszeptikumként baktericid és fungicid hatást kifejtve gátolta a mikrobák elszaporodását. Aranyat is használtak a fogak tömésére. Az ókori Egyiptomhoz kötődik az írott történelem első fogorvosa, Hesziré, akit i. e. 2650 körül neveztek ki az orvosok és fogorvosok vezetőjének. Magas rangját neve is jelzi, mivel csak keveseknek engedték meg, hogy nevükben hordozzák Egyiptom legfőbb istenének, a Napisten Rének a nevét (Hesz + Ré = megáldotta Ré). Hesziré volt a III. dinasztia fáraóinak első fogorvosa, aki Dzsószer fáraó alatt szolgált. Orvos, fogorvos és írnok is volt, számos cím birtokosa, amiket feltüntettek a sírját díszítő cédrusfa paneleken, melyek bemutatják az élettörténetét. Eredetileg 11 faragott panel volt a sírban, de csak 6 maradt fenn, ezek azonban az ókorból fennmaradt legszebb fa domborművek közé tartoznak.

Hesziré, a világ első fogorvosa, a III. dinasztia fáraóinak első fogorvosa vállán íróeszközeivel. Hesziré sírjából származó faragott cédrusfa panel (részlet), Egyiptomi Múzeum, Kairó. Fotó: Djehouty. Licenc: CC BY-SA 4.0. A kép webhelye: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1e/%C3%84gyptisches_Museum_Kairo_2019-11-09_Hesire_05.jpg

Az első századi római orvos, Cornelius Celsus leírta, hogy a rómaiak gyapjúba tekert fadarabot tettek a lyukas fog üregébe, illetve javasolta, hogy ólmot tegyenek a lyukba, mert akkor húzásnál nem roppan össze a fog. Celsus azonban a foghúzást csak legvégső esetben javallotta, amikor a korabeli "konzerváló fogászati" módszerek nem segítettek. Celsustól származik az afta első leírása is, és a fogak fehéritésére is ajánlott receptet, melyben rózsalevél, gubacs és mirha porával történő dörzsölést, majd borral való öblögetést ajánlott. A fog anatómiai szerkezetét Septimus Severus császár orvosa, Galénosz írta le, aki a lyukas fog üregét kézi fúróval tágította, majd kiegészítés után betömte. A kézi fogfúró is római találmány, egy Traianus császár idején praktizáló sebész, Archigenes fejlesztette ki.

Nemcsak a szájápolás, hanem az étrend is nagyban befolyásolja a fogak egészségét. Az egyiptomiak fogazatán megfigyelhető leggyakoribb kóros állapot az erős fogkopás volt, köszönhetően az étrendjük alapjául szolgáló durván őrlött liszt homok- és malomkötőrmelék-tartalmának. Az őrléshez puha homokkővet használtak, ami a liszt homokkal való szennyeződését eredményezte, de a sivatagi szél által befújott homok is könnyen a terménybe került. Egy tanulmány Pliniusra hivatkozva megjegyzi, hogy Karthágóban a hatékonyabb őrlés elősegítésére homokot adtak a búzához (Judith Miller, 2005). Pliniusz természetrajzában, a *Historia Naturalis*ban leírja a neves karthágói agrónómus, Mago tanácsát, aki szerint a lencsét homokkal és nyers téglá (later crudus) darabokkal kell őrlni.

Ezek után nem meglepő, hogy az egyiptomiakat évezredek óta kísérte fogkopás, mely súlyosabb esetben a fogbél (pulpa dentis) szabaddá válását eredményezte. Ezáltal baktériumok kerülhettek be a fogüregbe (cavum dentis), ahol fogbélgyulladást (pulpitis) okoztak. Ha a gyulladt fogbél elhal, a baktériumok és a vér bomlástermékeiből genny keletkezik. A genny térfogatának növekedése által eljut a gyökércsúcsba, és kínzóan fájdalmas apikális tályog jön létre. Emellett az ókori egyiptomiak gyakori fogászati betegsége volt még a fogágybetegség is, mely paradontális tályog kialakulásához vezethet, ami a fogakat megtámasztó szövetek betegsége. Mind

a pulpitis, mind a paradontitis a fogak elvesztését eredményezheti. A fogászati fertőzések szepszist, közvetve pedig akár halált is okozhattak.

Az okkluzális abrázio, azaz a rágófelszíni kopás az egyiptomi történelem során mindenféle társadalmi háttérű embernél megfigyelhető a földművesektől a nemesekig egyaránt. A maradványok vizsgálata megmutatta, hogy a rágófelszín erős kopása miatt kisimultak a fogfelszín gödrei és barázdái, melyeken a kariogén, vagyis fogszuvasodást okozó baktériumok szoktak megtelepedni. Ezáltal ugyan a rágófelszínnek "védelmet" élveztek, de a szénhidrátús étrend és az egyiptomi kenyér fogyasztása továbbra is kariogén kockázatot jelentett a fogak nem okkluzális felületén, ami nemcsak az egyiptomiakat, hanem általában véve a földművelő társadalmakat fenyegette. Összességében azonban a finomított cukrok hiánya miatt kevésbé volt jelen a fogszuvasodás a fáraók korában, ami Nagy Sándor i. e. 332-ben bekövetkezett hódítása után megváltozott. A hellenisztikus Egyiptom lakóinak ugyanis némiképp megváltoztak az étkezési szokásai, és a könnyebben elérhetővé váló finomlisztből sült fehér kenyér, valamint a méz és a datolya fogyasztása növelte a szuvas fogak előfordulását.

A fogszuvasodás kialakulásáért mikrobiológiai tudás híján több ezer éven át a fogférget tették felelőssé, melyre egyes népek természetfelettiként, démonként tekintettek, míg mások úgy vélték, hogy fizikai valóság a fogakba üreget rágó kis jószág jelenléte. A természetfeletti erőkből való hit fokozottan jelen volt az ókor gyógyászatában, s még ha az alkalmazott gyógyszer hatékony volt is, jellemzően kiegészítették valamilyen mágikus fohással. A görögök izzó vassal égették ki a fogférget, azt pedig még a nagy görög orvosnak, Hippokratésznek is csak kevesen hitték el, hogy a táplálkozás okozza a szuvas fogakat. Maradt hát a fogféregben való hit egészen az 1700-as évek végéig, melyet véglegesen csak 1890-ben sikerült lerombolnia Willoughby Dayton Miller amerikai fogorvosnak, aki a világ első orális mikrobiológusaként felismerte a baktériumok szerepét, s a kemo-parazita elméletben leírta a fogszuvasodás folyamatát.

A fogférgesek támadása – XVIII. századi ismeretlen szerző mű reprodukciója az Odol feltalálójának, a "szárvízkirályként" emlegetett Karl August Lingnernek az egykori drezdai villájában, a Lingnerschlossban. A XVIII. század végén, a kémiai parazita elmélettel szűnt csak meg az a széles körben elterjedt több ezer éves hiedelem, hogy a fogakban férgek élnek, és fogászati problémákat okoznak. Fotó: Dr. Bernd Gross. Licenc: CC BY-SA 4.0. A kép webhelye: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/88/Dresden_Lingnerschloss_20.JPG

A fogfájás csillapítására az egyiptomiak és a görögök is különféle növényeket használtak, például mákot, beléndeket és mandragórát, míg az indiaiak hasissal, az inkák pedig a kokacserje levelének rágásával próbálták elűzni a fájdalmat. Egyiptomban jelentősebb fájdalom csillapítására, a tartósabb bódulat érdekében a szuvas fog üregébe beléndek (Hyosciamus) magvait tették, kihasználva a bennük található hioszciamin és szkopolamin alkaloidák fájdalomcsillapító és érzéstelenítő hatását. Ehhez valószínűleg egyiptomi beléndeket (Hyosciamus muticus) használtak, majd az üreget valamilyen gyantával – például az akáciafajok kérgéből nyert gyanta, a gumiarábikum segítségével – lezárták.

A rómaiaknál Celsus sokféle módszert ajánlott fogfájásra a borogatástól, hashajtóktól kezdve a forralt boron át az ópiumig. Derűtségre adhat okot Plinius tanácsa, aki szerint teliholdkor békát kell fogni, majd a szájába köpni, és azt mondani, hogy "Menj béka, és vidd magaddal a fogfájásomat!" (Ring, Malvin E., 1997. 47. oldal).

Az elvesztett, illetve bármilyen okból hiányzó fogak pótlása is régóta foglalkoztatta az emberiséget. A legidősebb műfog az Egyiptomi Gebel Ramlah temetőből került elő, és kagylóhéjból faragták mintegy 5500 évvel ezelőtt. A tudósok azt feltételezik, hogy nem amulettként, vagy ékszerként használták, hanem egy ember bal felső, középső metszőfogát helyettesítette.

Etruria i. e. VIII - VII. századi felvirágzása idején az etruszkok nagy technológiai tudással készítettek aranytárgyakat, köztük fogpótlásokat. Míg az egyiptomiak és föníciaiak aranyhuzallal rögzítették

a protéziseket, addig az etruszkok aranszalagokat használtak, melyeket gyűrűszerűen rögzítettek a fogakhoz, és fogágybetegség esetén a mozgó fogak rögzítésére is képesek voltak velük. Az aranszalagokat réz forrasztanyaggal rögzítették gyűrűvé, a foghiányt pedig emberi, vagy állati foggal pótolták, de fennmaradt aranykoronát tartalmazó hídszerkezet is. Rómában időszámításunk kezdetekor már részleges és teljes fogpótlásokat készítettek, a mozgó fogakat sínezték, a római fogorvosok pedig aranyművesek által készített aranykoronákat helyeztek fel pácienseiknek.

Mind az etruszk, mind a római fogpótlások főleg esztétikai célt szolgáltak, melyek könnyen kivehetőek voltak, de fennmaradtak beépített protézisek is. Martialis több epigrammájában is szatirikus hangvételrel írt a fogpótlásokról, illetve azok viselőiről. Egy könnyen kieső protézis ihlette a költő alábbi sorait:

„Úgy emlékszem négy fogad is volt, Aelia egykor.
Tüsszögsz kétszer, s két pár esik áldozatul”²

²Tordai Éva fordítása

Etruszk fogpótlás másolata. Fotó: Science Museum, London. Licenc: CC BY-NC 4.0. A kép webhelye: JSTOR, <https://jstor.org/stable/community.24781824>

A vonzónak tartott fogszín sem volt egységes, a preferált színt az adott kultúra szépségideálja és szokásai határozták meg. A rómaiak a fehér fogakat kedvelték. Ahogy Ovidius megfogalmazta, a szép nő fogának, bőrének és kezének is fehérnek kellett lennie. A római nők ennek érdekében tejjel fehéritették fogaikat, s ha mégsem tudták eltüntetni az elszíneződéseket, némi csalafintasághoz folyamodtak, és fehér festékkel festették be a fogakat. Azonban nem minden kultúrában tartották kívánatosnak a fehér fogat, így az indiaiak a barnásvörösre esküdtek, amit bételdióval (bételrágás) vagy hennával értek el, míg az egyiptomiak pirosra, zöldre, vagy feketére festették fogsorukat. A feketére festett fogsor később Japánban is tarolt, ahol a Kofun-korban (i. sz. 250 – 538) terjedt el. A japán fogfestésnek neve is van, ez az ohaguro, ami fekete fogakat jelent, s a naplemente utáni sötétséget kifejező japán „kuro” szóból ered. Vasreszelék és ecet segítségével vas-acetát-oldatot hoztak létre, amelybe növényi tanninokat tettek mint a cserzőgubacs, vagy a teafű, s az így létrejött sötét oldatot, a kanemizut naponta, vagy néhány naponta vitték fel a fogakra. A "szépítő eljárás" mellékhatása, hogy megvédte a fogakat a fogszuvasodástól, használata pedig messze túlmutat a cikk által vizsgált ókori időszakon. Japánt Koku shi koku (黒歯国), azaz fekete fogú ország néven emlegették, ahol úgy tartották, hogy a fekete

Római fogászati híd másolata. Fotó: Science Museum, London. Licenc: CC BY-NC 4.0. A kép webhelye: JSTOR, <https://jstor.org/stable/community.24782437>

fog gyönyörűvé teszi a nőket. Később a porcelánfehér bőr és koromfekete fogazat vált a női szépség szigetországbeli szimbólumává.

Az ókor évezredekét átfogó időszakában – más korokhoz hasonlóan – a fogászat fejlődését és a szájpolási szokásokat a társadalmi, egészségügyi és technológiai fejlettség határozta meg. Az eltérő táplálkozási szokások és higiénés viszonyok jelentősen befolyásolták a betegségek előfordulását, így volt, hogy a tályogok gyakoribbak voltak, míg például a fogszuvasodás ritkábban fordult elő, mint napjainkban.

Irodalomjegyzék

- Forshaw, Roger (2013): Hesyre: The First Recorded Physician and Dental Surgeon in History. *Bulletin of the John Rylands Library*, Volume 89. Pages 181-202. <https://doi.org/10.7227/BJRL.89.S.10>
- Forshaw, Roger (2009): The practice of dentistry in ancient Egypt. *British Dental Journal*, Volume 206. Pages 481–486. 2025. 04. 07-i megtekintés, *British Dental Journal* [on-line] <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2009.355>
- Fukagawa, Masahiko (2002): Tooth Color in Japan: A Cultural Study. *The Journal of Cosmetic Dentistry*, 2002 Spring, Volume 18. Number 1. Pages 97-102.
- Hesy-Ra ...the first dentist (2020) *South African Dental Journal*, 2020 Oct, Volume 75. Number 9. Pages 473-473. 2025. 04. 06-i megtekintés, *South African Dental Journal* [on-line] http://www.scielo.org.za/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0011-85162020000900001&lng=en.
- Irish J. D. (2004): A 5,500 year old artificial human tooth from Egypt: a historical note. *The International journal of oral & maxillofacial implants*. 2004 Sep-Oct, 19(5), 645–647. PMID: 15508979.
- Józsa László (2009): Fogápolás, fogbetegségek és fogászati beavatkozások az ókorban. *Orvostörténeti Közlemények*, 55. évfolyam. 1-4. szám (206-209). 43–57.
- Kaán Miklós (2012): A foggyógyítás magyar hagyományai a források és a szakirodalom tükrében. Doktori disszertáció. ELTE BTK Néprajztudományi Doktori Iskola, Budapest.
- Loevy, Hannelore T., Kowitz, Aletha A. (1997): The dawn of dentistry: dentistry among the Etruscans. *International Dental Journal*, Volume 47. Issue 5. Pages 279-284. 2025. 04. 11-i megtekintés, *International Dental Journal* [on-line] <https://doi.org/10.1002/j.1875-595X.1997.tb00790.x>
- Martialis (2001): *Válogatott epigrammák – Electa epigrammata*. Magyar Könyvklub, Budapest.
- Miller, Judith (2005): Dental health in ancient Egypt. *Journal of Biological Research – Bollettino della Società Italiana di Biologia Sperimentale*, Volume 80. Number 1. 2025. 04. 10-i megtekintés, *Journal of Biological Research – Bollettino della Società Italiana di Biologia Sperimentale* [on-line] <https://doi.org/10.4081/jbr.2005.10123>
- Miller, Willoughby Dayton (1890): *The Micro-Organism of the Human Mouth. The Local and General Diseases Which are Caused by Them*. The S.S. White Dental Manufacturing Co., Philadelphia.
- Plinius, Gaius: *Historia Naturalis*, Liber 18, Caput 23. LacusCurtius. 2025. 04. 10-i megtekintés, LacusCurtius [on-line] https://penelope.uchicago.edu/Thayer/L/Roman/Texts/Pliny_the_Elder/18*.html
- Ring, Malvine E. (1997): *Geschichte der Zahnmedizin*. Könnemann Verlagsgesellschaft mbH, Köln.
- Wade, Andrew D., Hurnanen, Jaana, Lawson, Barbara Tampieri, Donatella, Nelson, Andrew J. (2012): Early dental intervention in the Redpath Ptolemaic Theban Male. *International Journal of Paleopathology*, Volume 2. Issue 4. Pages 217-222. 2025. 04. 09-i megtekintés, *International Journal of Paleopathology* [on-line] <https://doi.org/10.1016/j.ijpp.2012.09.005>

KÉTSZÁZ ÉVES A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

CSORBA LÁSZLÓ: Széchenyi István. – 4., átdolg., bővített kiadás. – Budapest : MTA HunRen, 2024. – 433 p.

„... a Tudós Társaság dolgában” : Válogatás Széchenyi István gróf levelezéséből. – Sajtó alá rendezte, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta **CZINEGE SZILVIA.** – Budapest : MTA HunRen, 2024. – 455 p.

Az idei esztendőben több jeles esemény bicentenáriumát ünnepeljük. 1825-ben született *Jókai Mór*, ebben az évben jelent meg *Vörösmartytól a Zalán futása* és 1825-ben nyílt meg hosszú szünet után az Országgyűlés, amelytől számítjuk a reformkor kezdetét. És ezen a diétán tette meg gróf *Széchenyi István* felajánlását a *Magyar Tudós Társaság*, a mai *Magyar Tudományos Akadémia* megalapítására. Mindegyik monumentum nemzeti identitásunk fontos, meghatározó eleme, ezért rendezvények, kiadványok sora tiszteleg e kiemelkedő évfordulók előtt, köztük az MTA kiadásában két kötet is felidézi az alapító életét és munkásságát. Az első kötet *Csorba László* Széchenyi István biográfiája. A jeles történész által írt életrajz első alkalommal 1991-ben látott napvilágot, a jelen edíció immár a negyedik, átdolgozott és bővített, ez a tény is a kötet fontosságát, hézagpótló voltát bizonyítja. A könyv nem a szaktudósok számára készült, hanem az érdeklődő nagyközönségnek, és mivel Széchenyi élete, munkássága túlzás nélkül állítható, hogy minden magyart érdekel, így megkockáztatható az állítás miszerint a szerző által megcélzott olvasóközönység a magyarul beszélő, érző és magyar identitással rendelkezők közössége. Ezt szolgálja a szerző művészi, már-már szépirodalmi igényességű stílusa, valamint az, hogy a szöveget nem terhelte lábjegyzetekkel, hanem a mintegy 20 lap terjedelmű *Tájékoztató a forrásokról és a szakirodalomról* elnevezésű rész tartalmazza a munka állításait megalapozó könyvek és tanulmányok jegyzékét. *Csorba László* nem végzett alapkutatókat, a már korábban megjelent szakirodalomra támaszkodva, azt szintetizálva írta meg terjedelmes, az első kiadás 196 lapjával szemben a mostani edíció 432 oldalra bővült változatát.

A történetfilozófia egyik alapvető kérdése az, hogy egy kiemelkedő történelmi személyiség mennyiben, milyen mértékben formálja, határozza meg kora történéseit és jelöli ki a történelem kihívásaira adott válaszokat, új útra terelve ezzel a nemzet életét, vagy ellenkezőleg: az adott korszak formálja személyisé-

gét, szerves része kora történéseinek és a történelem mélyén ható erővonalak jelölik ki a megoldandó feladatokat, a hős pedig ezeket felismerve ad világos programot és galvanizálja cselekvésre közösségét. A szerző határozottan e második szempontra alapozza mondanivalóját, vagyis *Csorba László* Széchenyije nem ébresztette fel nemzetét, „*a nemzet már ébren volt, s éppen keresni kezdte sokasodó bajainak okát*” amikor Széchenyi a nyilvánosság elé lépett. Vagyis *Csorba* látatása szerint Széchenyi tevékenységét a történelem alakította, ugyanakkor ő azt a maga részéről formálta, befolyásolta is. A történész hőse cselekvő személyiség, olyan valaki, aki a körülmények szorításában is képes volt közös munkára, a nemzet javára szolgáló tettekre ösztönözni kortársait és a cselekvéssel megteremtette a személyes autonómiáját, ahogyan a szerző írja „*a grófa maga sorsa minden lényeges fordulatában képes volt megtalálni a szabad cselekvés ott és akkor lehetséges esélyét*”. Széchenyi időszerűségét és gondolatainak minden korban érvényességét az adja, hogy Magyarország polgári átalakulásának vízióját nem pusztán elméleti feladatként fogta föl, hanem képes volt a gyakorlati megvalósítás aprómunkáját is felvállalni. Szinte felsorolni is nehéz azon intézményeket, amelyeknek létrehozásában, kivitelezésében szerepe volt, az Akadémia mellett elég, ha a kaszinót, a lóversenyt, az Al-Duna és a Tisza szabályozását és persze a Lánchidat említjük.

Széchenyi hosszas keresés, vívódás után jutott el a közéleti cselekvés színterére. A romantika korában élt, eszmei fejlődésére roppant nagy hatással volt *Byron*, és romantikus felbuzdulásból hozta létre *Wesselényi Miklóssal* és *Esterházy Mihállyal* az *Erényszövetséget*, amelynek célja elsősorban az egyéni viselkedés erkölcsi kontrollja volt. Személyes képességei alapján lehetett volna művész, tudós, politikus, író, gazdasági szakember, katona, diplomata – nem kötelezte el magát egyetlen pálya mellett sem, amit igazán képviselt és felvállalt akkortól, amikor megkezdte közszereplését, az a haza üdve volt. Valamennyi szellemi, lelki adottságát mozgósította e nagy cél érdekében. *Csorba* részletesen taglalja az útkeresés éveit, illetve arányosan tárgyalja Széchenyi közéleti, politikusi működését és az attól egyébként nem igazán elválasztható magánéletet, érzelmi lángolásait majd *Seilern-Aspang Crescence* grófnővel kötött házasságát. A grófnő mindenben támogatta férjét és ő lett a haza üdvét a maga eszközeivel és lehetőségeivel segítő honleány prototípusa, annak ellenére, hogy osztrák származású és német anyanyelvű hitvese szinte egész életében küzdött nyelvünk elsajátításával.

Széchenyi reformer volt, a szerves, megalapozott fejlődést szorgalmazta. A *Hitel* volt első rendszerezett foglalata gondolatainak, írásában sorra vette a megoldandó feladatokat, a pénzhiányt, a kereskedelem nehézségeit, a vámkérdést, a rossz közlekedést, a belső fogyasztást és a kereskedési biztonság hiányát, a nemzeti bank szükségességét, a polgári erényeket és kötelességeket – a korabeli magyar élet valamennyi meghatározó kérdését mind megtárgyalta a kötetben. Művének zárásaként a haladásra szólította fel olvasóit: „Nem nézek én, megvallom, annyit hátra, mint sok hazámfia, hanem inkább előre; nincs annyi gondom tudni: valaha mik voltunk, de inkább átnézni: idővel mik lehetünk s mik leendünk. A múlt elesett hatalmunkból, a jövődönnek urai vagyunk. [...] Sokan azt gondolják: Magyarország – volt; én azt szeretem hinni: lesz!”

Csorba László meggyőzően tárgyalja, hogy Széchenyi nem volt demokrata, mint írja „Minden ember szabad tulajdonosi egzisztenciájáért küzdött, de elvárta, hogy az alkotmányos monarchia formális keretei között a többség önként helyezze a politikai vezetést egy értelmiségi- vagyoni elit kezébe.” Elgondolásában az anyagi értelemben szilárd egzisztenciák megteremtése állt az első helyen és azokat az intézményeket kívánta megreformálni, illetve megszüntetni/megteremteni, amelyek ezek gátjai voltak: közteherviselés, fokozatos jobbágyfelszabadítás, az ősiség eltörlése, hiteltörvény. Meggyőződése volt, hogy a kormányzat meggyerhető a reformoknak. Ez okozta, hogy politikai szerepe elmaradt gyakorlati reformalkotásaitól és lényegében emiatt szorult ki az 1840-es évekre a reformellenzék centrumából és került szembe Kossuthal. Ez is hozzájárult a már a 20-as évektől megfigyelhető szorongásaihoz, belső félelmeihez, amelyek lényegében már ekkor egyfajta premorbid állapotot jelentettek és 1848 őszére a pszichés összeomláshoz vezettek. Széchenyi, „a legnagyobb magyar” – ahogyan politikai ellenfele, Kossuth nevezte – minden írásával, tetteivel a haza ügyét kívánta szolgálni, áthatotta egész életét a hazaszeretet és ahogyan a kiváló Széchenyi-kutató történész, Spira György írta „...ezen a földön sem Széchenyi előtt, sem Széchenyi után nem született ember, akit a Magyarország jövőjéért való aggódás teljesebben áthatott volna, mint ahogyan őt áthatotta.”

Csorba László a gazdag orvostörténeti szakirodalom alapján tárgyalja Széchenyi betegségét, lelki összeomlását, majd lassú gyógyulását, valamint az 1850-es évek második felében a döblingi szanatóriumban megteremtett alkotóműhelyt és az ott létrehozott írásokat. A kötet nagy értéke az ekkor keletkezett szövegek értő bemutatása, elemzése. Széchenyi döblingi írásai elsősorban az önismeret kérdéseit boncolgatják. Nem minden előzmény nélkül,

munkásságának egyik lényegi eleme volt annak felismerése, hogy minden értelmes cselekvés első lépése az önmagunkkal való számvetés, annak tisztázása, hogy tudjuk: mire vagyunk képesek, mindez elég-e a kitűzött cél eléréséhez. Döblingben írta a Béla fiának szánt parainézist, amely *gróf Széchenyi István intelmei Béla fiához* címmel jelent meg. A saját életműve folytatójának elgondolt fia számára szánt eszmék és intések között is kiemelt helyet kapott az önismeret. Legterjedelmesebb írása az *Önismeret*, amelynek első része tartalmazza az *Elmélkedések az ember hivatásáról és a kormányok fő feladatáról* című részt, második egysége *Vádirat Ferenc József és kormánya ellen*, míg a harmadik *Szatíra a Bach-féle Új-Ausztriáról*. Az önismerettől tehát eljutott az önkényuralom megsemmisítő bírálataig. Széchenyi eszmei fejlődésének fontos dokumentuma az *Önismeret*: írásában leszámolt azzal a nézetével, miszerint a kormány és az udvar meggyerhető a reformok ügyének. Világosan kifejtette, hogy a reformoknak elsősorban az önkényuralom az igazi ellensége. Döblingi működésének másik fontos írása az *Egy pillantás a névtelen „Visszapillantás”-ra*. Mindkét munkára jellemző Széchenyi satirikus hajlama, már-már féktelennek tűnő humora és Ferenc József rendszerének éles bírálata.

Csorba életrajza meggyőzően állítja elének hőseit, a nemzetért küzdő reformert, a kételyektől gyötört Széchenyit.

Az MTA másik kötete forrásgyűjtemény: „...A Tudós Társaság dolgában”: *Válogatás Széchenyi István gróf levelezéséből*. Sajtó alá rendezte, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta Czinege Szilvia. A Széchenyi által megteremtett alkotások közül kiemelten fontos hely illeti meg a Tudós Társaságot, a mai Magyar Tudományos Akadémiát. Hosszú próbálkozásokra tett pontot 1825. november 3-án, amikor a pozsonyi diéta kerületi ülésén egyévi jövedelmét felajánlotta egy tudós társaság megalapítására. Széchenyi számára innentől egy olyan cselekvéssor kezdődött el, amelynek jelentőségét, mind a hazai művelődésre, mind Széchenyi személyes életútjára nem lehet eléggé hangsúlyozni. Figyelemmel kísérte a grémium működését, mint alelnök fontos szerepet töltött be az intézmény működésében.

A bevezető tanulmányban Czinege Szilvia megállapítása összhangban van az előző művet publikáló Csorba László véleményével, miszerint az alapításban döntő szempont Széchenyi számára az volt, hogy az 1820-as évek közepére megtalálta életcélját: feladatát hazája felvirágoztatásában jelölte meg. Ehhez a célhoz keresett támogatókat, József nádort, gróf Reviczky Ádám kancellárt. A testület tényleges működését mintegy fél évtizeddel Széchenyi felajánlása

után kezdhetette meg. A gróf mint „másod-elölülő”, vagyis másodelnök komoly munkát végzett, tevékeny szerepe volt az Akadémia működési helyének, vagyis székházának megtalálásában és a Tudós Társaság kezdeti kiadványai, a magyar nyelv szótára és az akadémiai folyóirat kiadásában.

Nyilván sokak számára meglepetés volt, hogy nem ő, hanem gróf *Teleki József* lett a társaság első elnöke. *Teleki József* maga is tudományokkal foglalkozó egyéniség volt, nyelvészeti és történetírói munkálkodása jelentős, ma is számon tartott, ezenkívül kiváló kapcsolatban volt a Társaság pártfogójával, *József nádorral*. Mindezek miatt lett *Teleki* a testület első elnöke. Hogy köztük ez nem okozott semmilyen problémát, tanúsítja a dokumentumkötetben közölt levelezés. Ugyan nem volt igazán meghitt, baráti a kapcsolatuk – bár emellett is lehet érveket felhozni: Széchenyi 1838-ban, betegsége idején *Telekit* kérte fel, hogy esetleges halála esetén legyen felesége és Béla fia támasza –, jól tudtak együttműködni annak ellenére is, hogy bizonyos kérdésekben ellentétes álláspontot képviseltek, például a Tudománytár című folyóirat tartalmi kérdéseiben.

A kötetben *Czinege Szilvia* a leveleket négy szerkezeti egységben közli, ehhez járul az ötödik, a *Függelék*, amelyben különféle dokumentumok kaptak helyet. Az első fejezet – „*Kegyelmes Uram!*” – Széchenyi hivatalos szervekkel, többek között az Országgyűléssel, *József nádorral*, a Helytartótanáccsal folytatott levelezését tartalmazza. A második *Teleki gróffal*,

illetve a Tudós Társasággal váltott misszilisek közlése („*Fő méltóságú Elnök Úr!*”), a harmadik („*Méltóságos gróf, Magyar Academiai Másodelnök Úr!*”) Széchenyi és munkatársai – elsősorban *Döbrentei Gábor* és *Toldy Ferenc* – iratait, míg a negyedik („*Kedves Barátom!*”) a gróf bizalmasaival, főleg titkárával, *Tasner Antallal* váltott levelei olvashatók.

A közölt hivatalos és magánlevelek meggyőzően bizonyítják, hogy Széchenyi életművében az Akadémia megkülönböztetett szerepet töltött be. Azért vállalta a másodelnöki tisztséget is, hogy folyamatosan figyelemmel kísérhesse a testület munkáját és ha úgy ítélte meg, hogy az eltér az általa helyesnek gondolt iránytól, azonnal írásban adott hangot véleményének. A kötet a szövegeket eredeti nyelven és magyar fordításban közli, hozzájuk a misszilisek értelmezéséhez szükséges tartalmi jegyzetek kapcsolódnak. A folyamatos olvasást könnyíti meg, hogy a levelekben előforduló idegen nyelvű kifejezések magyarázata a szövegben, folyamatosan, szögletes zárójelben olvasható.

A forrásgyűjtemény értékes hozzájárulás a kétszázéves Akadémia múltjának megismeréséhez; mindenkinek ajánlható olvasása, lapozgatása, akit érdekel a magyar tudományosság története, illetve szeretné jobban megismerni Széchenyi István munkásságát.

Pogány György
bibliofil52@gmail.com

KÖSZÖNJÜK, HOGY **2025**-BEN ADÓJA **1 %**-ÁVAL TÁMOGATTA
A MAGYAR ORVOSI KÖNYVTÁRAK SZÖVETSÉGÉNEK MUNKÁJÁT!

A MOKSZ adószáma:

18230082-1-42

SZERZŐI ÚTMUTATÓ | AUTHOR GUIDELINES

Az Orvosi Könyvtárak a MAGYAR ORVOSI KÖNYVTÁRAK SZÖVETSÉGE (MOKSZ) szakfolyóiratoként az érintkező szakterületeken készült tudományos közleményeket, ezen szakmai közösség életével, napi munkájával kapcsolatos cikkeket és érdeklődésére számot tartó híreket tesz közzé open access formában. Az egyes rovatok rövid bemutatása (ld. a borító hátoldalán) leendő szerzőink számára kínál fel lehetőségeket készülő publikációik céljának, műfajának megválasztásában.

Az Orvosi Könyvtárak – néhány indokolt kivételtől eltekintve – kizárólag máshol még nem publikált írásokat közöl. A szerkesztőség az elektronikus postacímére (ok.szerkesztoseg@gmail.com) megküldött kéziratokat úgy tekinti, hogy azok közrebocsátása minden feltüntetett szerző közös akaratával történik. A közlésre való elfogadás jogát a szerkesztőség fenntartja, az eredeti szövegváltozatokat – a szerzői szabadság és felelősség meghagyásával – szakmai és nyelvi szempontból lektorálja, a megjelent közlemények tartalmáért a szerzők felelnek.

Kérjük Tisztelt Szerzőinket, hogy nevük mellett munkahelyüket (amennyiben van) és elektronikus elérhetőségüket is tüntessék fel, a közlemény címét pedig magyar és angol nyelven szerepeltessék.

Az „Eredeti közlemények” rovatba szánt művek kéziratának emellett tartalmaznia kell:

- a cikk magyar és angol nyelvű rezüméjét (maximum 100-100 szó terjedelemben);
- a közlemény tartalmát tükröző 3-5 angol és magyar nyelvű kulcsszót;
- a közlemény végére rendezett jegyzeteket, a hivatkozott (szak)irodalom és a közölt képek forrásait.
- A jegyzetek tartalmazzák az azonosításhoz szükséges adatokat, formai szempontból pedig kövessék a Vancouver hivatkozási módszert.

Példák a különféle forrástípusok esetében:

• teljes könyv

Tringer L. A pszichiátria tankönyve. 5. átdolg. kiad. Budapest: Semmelweis; 2019. 604 p.

• könyvfejezet

Ashley M. Legal aspects of consent to treatment and the nature of malpractice claims in the United Kingdom In: Kay S, Wilks D, McCombe D ed. Oxford Textbook of Plastic and Reconstructive Surgery. Oxford: Oxford University Press; 2021. p. 1597-1604.

• folyóiratcikk (1-6 szerző)

Phimister EC, Hamel MB, Morrissey S, Rubin E. The Science behind the Study. N Engl J Med. 2022 June 2; 386 (22): 2138. DOI: 10.1056/NEJMe2206397

• folyóiratcikk (6-nál több szerző)

Richeldi L, Azuma A, Cottin V, Hessleringer C, Stowasser S, Valenzuela C, et al. Trial of a Preferential Phosphodiesterase 4B Inhibitor for Idiopathic Pulmonary Fibrosis. N. Engl J Med 2022 June 9; 386 (22): 2178-2187. DOI: 10.1056/NEJMoa2201737

• internetes forrás

Kirkman E, Watts S. Combat Casualty Care Research Programme. J R Army Med Corps. 2014 Jun;160(2):109-116. [letöltés dátuma: 2022. július 25.] URL: <https://militaryhealth.bmj.com/content/h60l2/109.long>. DOI: 10.1136/jramc-2014-000254

(A Vancouver hivatkozási módszerrel kapcsolatban részletesebben vö. The Medical Library Association Style Manual. Rev. September 2019. Chicago, IL: Medical Library Association; 2019. [letöltés dátuma: 2022. augusztus 17.] URL: <https://www.mlanet.org/page/style-manual>)

IMPRESSZUM

MEGJELENÉS: **elektronikusan** APPEARANCE: **electronic**

PERIODICITÁS: **negyedéves** PERIODICITY: **quarterly**

KIADÓ: **Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége** PUBLISHED BY: **Hungarian Medical Library Association**

FELELŐS KIADÓ: **GACSÁLYI-TÖLGYESI ÁGNES** PUBLISHER IN CHARGE: **ÁGNES GACSÁLYI-TÖLGYESI**

FŐSZERKESZTŐ: **GACSÁLYI-TÖLGYESI ÁGNES** EDITOR-IN-CHIEF: **ÁGNES GACSÁLYI-TÖLGYESI**

HONLAP: **<https://moks.org>** WEBSITE: **<https://moks.org>**

FACEBOOK: **<https://www.facebook.com/orvosikvtarak>** FACEBOOK: **<https://www.facebook.com/orvosikvtarak>**

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: **BALÁZSNÉ BALOGH ILDIKÓ** EDITORIAL STAFF: **ILDIKÓ BALÁZSNÉ BALOGH**
GACSÁLYI-TÖLGYESI ÁGNES **ÁGNES GACSÁLYI-TÖLGYESI**
POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PHD) **POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PHD)**

SZERKESZTŐSÉG: **ok.szerkesztoseg@gmail.com** EDITORIAL BOARD: **ok.szerkesztoseg@gmail.com**
E-MAIL: **ok.szerkesztoseg@gmail.com** E-MAIL: **ok.szerkesztoseg@gmail.com**
TELEFON: **+36 70 610 4093** PHONE: **+36 70 610 4093**

TERVEZÉS, TÖRDELÉS: **NYISZTOR JÁNOS** DESIGN, LAYOUT EDITOR: **JÁNOS NYISZTOR**

ADÓSZÁM: **18230082-1-42** TAX NUMBER: **18230082-1-42**

ISSN 2061-0378

DOI: 10.18424/OK.2025.2

